

STENOGRAFSKE BELEŠKE

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1937 GODINE

KNJIGA 1

XVI REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 10 FEBRUARA 1937 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

PRETSEDNIK

STEVAN ĆIRIĆ

SEKRETAR

DR. ANDREJ VEBLE

Prisutni g. g. Ministri: Ministar pravde **dr. Nikola Subotić**; Ministar trgovine i industrije **dr. Milan Vrbanić**; Ministar bez portfelja **dr. Miho Krek**; Ministar pošta, telegrafa i telefona **dr. Branko Kaluderčić**; Ministar bez portfelja **Vojislav V. Đorđević**; Vladin poverenik pri pretresu predloga trgovačkog zakona, profesor univerziteta **dr. Milan Škerlj**.

POČETAK U 10,15 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XV redovnog sastanka;

2 — Saopštenje izveštaja Ministra unutrašnjih poslova, da će na interpelaciju Vojislava Lazića, narodnog poslanika, o ubistvu Mijića Svetozara, zemljoradnika iz Skele, na dan 25 januara 1937. godine, odgovoriti kad prikupi potrebne podatke;

3 — Saopštenje o podnošenju predloga rezolucije Manfreda Paštrovića, narodnog poslanika, kojom traži da se parlamentarnom anketom ispita koliko su govori pojedinih članova ove Kraljevske vlade u sukobu sa Ustavom i § 45 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, i odbijanje hitnosti;

4 — Odgovor Pretsednika Narodne skupštine Stevana Ćirića na kratko pitanje Dušana Ivančevića, narodnog poslanika.

Govornici: Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (tri puta), Manfred Paštrović, Ministar pravde dr. Nikola Subotić, Dušan Ivančević.

Dnevni red: Produženje pretresa u pojednostima izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona.

Govornici: Ivan Mohorić, Vojislav Lazić, Mita Dimitrijević, Vladin poverenik, profesor univerziteta dr. Milan Škerlj, Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (dva puta).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, otvaram XVI redovni sastanak Narodne skupštine. Molim gospodina sekretara da izvoli pročitati zapisnik prethodnog sastanka.

Sekretar dr. Andrej Veble pročita zapisnik XV redovnog sastanka.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od g. g. narodnih poslanika kakvu primedbu na zapisnik? (Nema!) Primedbe nema, zapisnik je primljen.

Izvolite čuti izveštaje g. g. Ministara.

Sekretar dr. Andrej Veble (saopštava): G. Ministar unutrašnjih poslova izveštava da će na interpelaciju g. Lazića Vojislava, — o ubistvu Mijića Svetozara, zemljoradnika iz Skele, na dan 27. januara 1937. godine, — odgovoriti kad prikupi potrebne podatke.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj izveštaj g. Ministra unutrašnjih poslova uzima se na znanje.

Izvolite čuti jedan predlog rezolucije.

Sekretar dr. Andrej Veble (saopštava): G. inž. Paštrović Manfred, narodni poslanik, podnosi Narodnoj skupštini na rešenje predlog rezolucije kojom traži da se parlamentarnom anketom ispita koliko su govori pojedinih članova ove Kraljevske vlade u sukobu sa Ustavom i § 45 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini i traži da se ovaj predlog oglasi za hitan. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Narodni poslanik gospodin Paštrović je juče delimice obrazložio svoju rezoluciju, ali po Zakonu o poslovnom redu ima pravo da, ako hoće, tome obrazloženju doda još nešto.

G. Paštrović ima reč.

Manfred Paštrović: Gospodo narodni poslanici, iz jučerašnjeg mog razlaganja, kojeg ste vi pozorno slušali, mogli ste zaključiti i morao vam je biti jasan razlog radi kojeg sam predao ovu rezoluciju, za koju sam tražio hitnost. Ja ne bih imao ništa da nadodam onome što sam juče rekao, nego bih vas molio da primite hitnost te rezolucije, i da se malo analiziraju govori izrečeni do sada od članova ove Kraljevske vlade. Jer, gospodo, ako ima Ministara koji nisu narodni poslanici i kojima je stalo do autoriteta i do ugleda ovog Doma, da barem ovim načinom nekako nagovorimo, da ne kažem prisilimo, tu g. g. Ministre, da barem čuvaju autoritet ove države i da gledaju kako govore, a ne da njihovi govori budu u sukobu sa Ustavom, da ti govori mesto da dižu ovu državu, oni je sve to više srozavaju. Ja vas, gospodo, zato molim da primite tu rezoluciju, da se kontrolišu ti govori, da se vidi koliko su ti govori ove Kraljevske vlade štetovali ovoj državi.

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Paštrović traži hitnost za svoju rezoluciju. Po § 63 Zakona o poslovnom redu Kraljevska vlada ima da se izjasni da li prima tu hitnost. Molim najstarijeg g. Ministra od prisutnih članova Kraljevske vlade da se izjasni da li prima traženu hitnost.

Ministar pravde dr. Nikola Subotić: U ime Kraljevske vlade čast mi je izjaviti: Kraljevska vlada ne priznaje hitnost za predlog rezolucije koju je podneo narodni poslanik g. Paštrović. Kraljevska vlada nije sporazumna da se ovaj predlog rezolucije upućuje naročitom odboru.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, pošto je Kraljevska vlada odbila hitnost, a isto tako nije saglasna s tim da se po § 69 ova rezolucija upućuje jednom naročitom odboru, to ima o tome Narodna skupština da reši. Prema tome, ja postavljam pitanje ovako: Gospoda koja ne primaju hitnost ove rezolucije i koja su uverenja da je nije potrebno uputiti naročitom odboru, ustaće, a gospoda koja primaju predlog g. Paštrovića, sedeće (Većina ustaje). Gospodo, objavljujem da je većina odbila hitnost rezolucije i da nije potrebno ovu rezoluciju uputiti naročitom odboru, a rezolucija će biti stavljena na dnevni red kada Narodna skupština to odluči.

Pre prelaza na dnevni red, gospodo narodni poslanici, imam čast odgovoriti na pitanje koje mi je uputio narodni poslanik g. Dušan Ivančević. To pitanje glasi:

„Gospodine Predsedniče!

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja g. Dragiša Cvjetković — izgleda da južni dijalekat prodire već i u prezimena — ... (Buran smeh) ... održao je 5 februara o. g. pred Finansijskim odborom ekspozice o radu svoga Ministarstva. U ovom svom ekspozeu g. Ministar je javno optužio Odbor za ishranu da ne vrši svoju dužnost, jer da nije izradio uredbu, koju je bio dužan da izradi na osnovu rezolucije koju je donela Narodna skupština skoro pre godinu dana.

G. Ministar je dalje, prema novinskim izveštajima, izjavio doslovno ovo: „Pošto Odbor nije tu

uredbu izradio, izradio sam ja tu uredbu, poslao je Narodnoj skupštini i molio g. Predsednika Narodne skupštine da pozove Odbor, i da je uzme u diskusiju i definitivno donese.”

Od ove lekcije, koju je g. Ministar dao Odboru za ishranu, prošlo je evo već nekoliko dana, ali Odbor za ishranu i opet se ne saziva i ništa ne radi. Kako je sazivanje svakog odbora, pa i Odbora za ishranu, u prvom redu stvar predsedništva toga odbora, a predsedništvo ovoga odbora ne vrši svoju dužnost, pitam Vas, Gospodine Predsedniče:

1) Da li Vam je poznato ko sačinjava predsedništvo Odbora za ishranu i da li su članovi toga odbora uopšte i na životu?

2) Ako su članovi predsedništva Odbora za ishranu živi i zdravi, da li ste, Gospodine Predsedniče, voljni da na prvoj sednici Narodne skupštine pozovete Odbor da se istoga dana sastane i nastavi svoj rad, koji je prekinuo u martu 1936?

3) Ako iz bilo kojih razloga ovaj Odbor ne može više da radi, da li ste voljni predložiti Narodnoj skupštini da bira novi Odbor, koji će svoju dužnost vršiti bolje i savesnije.

Zbog velike hitnosti ove stvari, molim Vas, Gospodine Predsedniče, da mi odgovorite na prvoj sednici Narodne skupštine.”

Imam čast odgovoriti na ovo pitanje, da sam ja 10 decembra dobio dopis od g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja, u kome me je zamolio da sazovem ovaj Odbor za ishranu. Ja sam odmah uputio jedan dopis predsedniku toga Odbora g. Luki Mijuškoviću i taj Odbor je sazvan za 18 decembar. U to vreme je g. Mijušković bio u ostavci, ali ipak Odbor je sazvan, jer mislim da je saziv potpisao potpredsednik g. Todorović ili sekretar g. Vujasinović, iz čega se g. kolega Ivančević može uveriti da su mi poznate ličnosti predsednika, potpredsednika i sekretara toga Odbora, a tako isto može se uveriti da su, hvala Bogu, ta lica živa i zdrava. Sednica se ipak nije održala zbog toga što nije bilo kvoruma. Jedna komplikacija je bila ta, što je g. Mijušković u to doba bio u ostavci, kao što znate dao je ostavku na svoj mandat, a s druge strane Odbor je zazvan 18 decembra, to je takoreći poslednji ili pretposlednji dan pre božićnjeg odmora. I zbog toga ja mislim, da ovaj Odbor, strogo uzevši, nije učinio jedan veliki propust, izuzevši onaj što nije bilo kvoruma na onoj prvoj sednici kad je trebalo rešavati. I mislim, da nije potrebno birati jedan nov odbor. A ja pred vama svima pozivam Predsedništvo ovoga Odbora, kome želim da ostane živo i zdravo, da se Odbor još danas sastane u jednu sednicu pa da uzme onaj zakonski predlog, odnosno uredbu koju je Ministarstvo socijalne politike izradilo, u pretres, i da donese što pre u tom pogledu jednu rezoluciju pred Narodnu skupštinu.

Ja mogu konstatovati još ovo, da sam 10 decembra dobio samo dopis od g. Ministra socijalne politike, u kome traži saziv toga Odbora, a tada još nisam dobio tu Uredbu koju danas taj Odbor ima.

Gospodin Ivančević ako želi da odgovori što na moj odgovor neka izvoli. (Dušan Ivančević: Molim za reč). Ima reč g. Ivančević.

Dušan Ivančević: Gospodo narodni poslanici, Odbor o kome je ovde reč izabran je pre godinu i više dana. Taj Odbor je izabran da raspravlja pitanje o pomaganju naroda u ishrani u lanjskoj nerodnoj go-

dini. Odbor je na svima svojim sednicama podvrgao najoštrijoj kritici način rada kako se narodu pomaže u ishrani. Odbor je jednodušno konstatovao, da su te metode, koje su dosad praktikovane, toliko moralno štetne, da se sa tim radom mora da prestane, i da se pomoć narodu u ishrani stavi na jednu bazu, koja ima mnogo više moralnog elementa, nego što je dosad bilo.

I gospodo, rezultat tih diskusija u Odboru za ishranu, jeste rezolucija, koja je primljena pre godinu dana. Tom prilikom Odbor je jednodušno došao do zaključka, da traži od Narodne skupštine ovlašćenje, da donese Uredbu, kojom će propisati nov način pomaganja naroda u ishrani, kojim bi se načinom više moralnog elementa unelo u taj rad, a suzbio koruptivni uticaj, koji se često puta osećao prilikom davanja pomoći u ishrani narodu. To je bilo, gospodo, u martu mesecu 1936 godine. Kako je Odbor dobio ovlašćenje od Skupštine, on se od toga doba sa tim pitanjem nije uopšte više bavio, niti se Narodna skupština posle toga sastajala i radila, jer je odmah posle toga počela živo agitacija u celoj zemlji za opštinske izbore, u kojima je Kraljevska vlada skupa sa Predsednikom g. dr. Stojadinovićem tražila od „srpskoga naroda“ legitimaciju, da može da vrši pregovore i razgovore sa „hrvatskim narodom“ i sa njegovim vođom g. dr. Vlatkom Mačekom. Hvala Bogu, na tim izborima Vlada je postigla, kako ona kaže, ono što je želela, jer joj je „srpski narod“ dao tu legitimaciju, i kao što ste videli, g. Predsednik vlade je počeo da vodi pregovore sa vođom hrvatskog naroda, pa je i tu, kako smo nedavno čuli, postigao „ušpéh“. G. Predsednik Ministarskog saveta izjavio je nedavno u Finansijskom odboru Narodne skupštine, da je postigao veliki uspeh i u spoljnoj politici, jer da je sklopio gotovo sa svima narodima Evrope paktove i saveze, pa se nadam, da će mu naskoro uspeti, da sklopi večno prijateljstvo još i sa „hrvatskim narodom“ i tako će onda naša zemlja srediti sva svoja unutrašnja i spoljašnja pitanja.

Gospodo, posle godinu dana od kako je rezolucija izglasana, mi nismo ništa čuli o radu toga Odbora za ishranu, sve dok nije došao ekspoz Ministra socijalne politike g. Cvetkovića, koji je na sednici od 5 februara prema izveštaju u novinama kazao ovako: „Ja moram da ukorim ovde baš Narodnu skupštinu, odnosno Odbor kome je, ako se sećate, u svoje vreme, bilo povereno da to pitanje reguliše i reši na osnovu jedne rezolucije, mislim, koju je dao naš drug g. Vojislav Lazić. Pošto Odbor nije tu uredbu izradio, izradio sam ja tu uredbu, poslao je Narodnoj skupštini i molio g. Predsednika Narodne skupštine, da pozove Odbor i da je uzme u diskusiju i definitivno donese (Glasovi sa levice: Je li to lekcija većini?). I vama i celom Odboru“.

Gospodo, kad je g. Ministar dao taj javni ukor celoj Narodnoj skupštini i specijalno Odboru, što nije tu uredbu izradio, u tom je g. Ministar imao samo donekle pravo. Rezolucija glasi tako, da je Odbor dobio ovlašćenje da donese Uredbu, a ne da je izradi, a po praksi koja vlada u našem parlamentarnom životu, dužnost je Vlade u prvom redu, da ona izrađuje zakonske osnove i uredbe i da sa tim izradenim osnovama izilazi pred Narodnu skupštinu.

Tačno je, da po Poslovnom redu u Narodnoj skupštini svaki narodni poslanik može to isto da uradi, da izradi neki zakonski predlog ili osnovu uredbe i da podnese Narodnoj skupštini, ali je ovde to bila dužnost same vlade, a mi koji smo bili članovi toga Odbora, mi smo svoju dužnost dovoljno ispunili, jer smo

dali g. Ministru dovoljno materijala i dovoljno sugestija, na osnovu kojih je on mogao svoju uredbu da izradi, i on je u odborskim sednicama izjavljivao, da su sve te sugestije vrlo dobre, da su svi predlozi dobri i da će on to sve imati u vidu, kad bude uredba izradivana.

Gospodin Ministar kaže dalje, kad nije odbor izradio Uredbu, da ju je onda izradio on i poslao Narodnoj skupštini i preko Predsednika Narodne skupštine pozvao Odbor, da uzme u pretres tu uredbu. E, vidite, tu g. Ministar ima pravo.

Kad je g. Ministar već izradio uredbu, onda je Odbor trebao da uzme tu uredbu u pretres, i ako treba dostavi Odboru. Odmah se ta uredba ima umnožiti kada je početak velike oskudice, kao i meseca februara, jer u martu se završava taj rad.

Ja, iako sam član toga Odbora, ne znam o toj uredbi ništa. Iako je red u Skupštini, čim se neka uredba postavi Odboru, odmah se ta uredba ima umnožiti i dostaviti svakome članu Odbora kao i zameniku člana Odbora, da tu uredbu prouči i da onda članovi dolaze spremni na diskusiju. Ja ni do danas tu uredbu nisam ni video. Prema tome, ako je g. Ministar i izradio uredbu, mi je do danas još nismo videli i nismo mogli raditi kao pojedinci po toj uredbi.

Gospodin Ministar ima samo utoliko potpuno pravo, ako ovaj ukor, koji je uputio Narodnoj skupštini i celome Odboru, uputi na adresu predsedništva Odbora, jer vi znate, da pojedinci i članovi ne mogu sazivati Odbor, kao što i mi pojedini narodni poslanici ne možemo sazivati Narodnu skupštinu, nego je saziva Predsedništvo Narodne skupštine. Pitanje je, zašto predsedništvo nije sazivalo taj Odbor, kad je davno vreme bilo da Odbor sazove.

Vi znate, kad se odbori biraju, da je onda velika otimačina i jagma, ko će ući u odbor, a kad treba da odbor radi, onda nema baš onih, koji su se najviše gurati da uđu u odbor. Izgleda da je mnogoj gospodi stalo do toga, da njihova imena uđu u novine, da su članovi odbora i s time je stvar svršena. Uvek je bilo da ima pojedinih članova, koji su nemarni, ali nije bilo slučaja da celokupno predsedništvo otsustvuje i napusti dužnost u ovako važnom Odboru, kao što je ovaj.

Isto je tako neobičan slučaj, mesto da poslanici potstiču Ministre i Vladu na rad, mi vidimo slučaj da Ministar kori poslanike, da ne vrše svoju dužnost i da oni ne pristupaju radu na koji su pozvani.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, molim Vas da završite, pošto Vam je vreme isteklo!

Dušan Ivančević (nastavlja): U Finansijskom odboru upitan je g. Ministar, da li je to lekcija većini, i onda je on kazao, da je to lekcija i celome Odboru. Međutim, ova lekcija je upućena u prvom redu predsedništvu Odbora, i onda većini odborskoj, koja ima prvu reč u Odboru. I ako se ja ne varam, g. Ministar socijalne politike je u isti mah i predsednik kluba te većine, ja držim, da je mnogo zgodnije bilo, da g. Ministar socijalne politike ovu lekciju i ovaj ukor uputi u sednici kluba onoj većini kojoj predsedava, pa da tu stvar s njima svrši, da ne mora ova stvar dolaziti pred Finansijski odbor i Narodnu skupštinu.

Gospodo, sa odgovorom g. Predsednika Narodne skupštine ja se zadovoljavam. Ja nisam znao, da je ta sednica bila sazvana za 18 decembar, jer sam tada bio bolestan, a pošto Odbor ni tada nije radio, zato što nije bilo kvoruma, znači da članovi većine nisu došli na sednicu i nisu izvršili svoju dužnost, jer da

su došli, bilo bi kvoruma. Dakle, i u ovom slučaju je većina kriva, što sednica nije održana.

Pošto je g. Predsednik pozvao Odbor da se sastane i nastavi svoj rad, ja se nadam, da će Odbor izvršiti svoju dužnost, a pošto je meni bila glavna namera da pokrenem Odbor na rad, ja se stoga zadovoljavam odgovorom g. Predsednika.

Predsednik Stevan Ćirić: Prelazimo na dnevni red. Na dnevnom je redu: Produženje pretresa u pojednostima izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona. Ima reč narodni poslanik g. Ivan Mohorič.

Ivan Mohorič: Gospodo narodni poslanici, mi danas ulazimo u detaljan pretres jedne vrlo važne glave, a to su deoničarska društva. Gospodo, izjednačenje akcionarskog prava kod nas, koje je sada pred nama i koje treba sada da izvršimo, pa da u vremenu, koje je za akcionarska društva veoma teško i koje čini izvesnu impresiju na javnost, da kapital u svojoj asocijaciji nije dao dobre rezultate, naprotiv, da su rezultati njegovog rada negativni, da je on izgubio svoje pozitivne funkcije, da je njegovo dejstvo samo negativno i da prema tome treba prema njemu zauzeti drugi stav. Izgleda, da se ni redaktori ove glave nisu mogli od tih spoljnih impresija sasvim osloboditi. Mi, gospodo, živimo u ne-normalnim vremenima, u vremenima kada je ne samo u Jugoslaviji postojala neka Pirotka zadruga i kad su mnoge banke došle pod stečaj ili u platežne teškoće, nego živimo u vremenu, kad se ova pojava javlja u celome svetu. Pa, gospodo, u čemu su glavni nedostaci koji su konstatovani u poslovanju akcionarskih društava?

Ja bih okarakterisao glavnu grupu tih nedostataka na sledeći način: Kod mnogih društava konstatovano je, da knjigovodstvo i računovodstvo nije postojalo onako kako bi trebalo da bude, ili je to računovodstvo lažno, tj. ne prikazuje pravu sliku poslovanja. Kod drugih društava pokazao se nedostatak u tome, da osnivački akcionarski kapital nije bio u celosti uplaćen, nego da se operisalo sa izvesnim fikcijama i da zbog toga samo osnivanje nije bilo zdravo, nije odgovaralo načelima solidnog poslovanja. Treći i najglavniji nedostatak je primećen u tome, što su sve uprave smatrale, da su banke za to tu, da njihova novčana sredstva, pa i štedni ulozi imaju da služe samo za njihove svrhe i njihove koristi. I one su tako postale neka vrsta „judices in hausis suis.“ One su tako delile same sebi zaimove bez pokrića, uzimale pare pod povoljnijim uslovima, i tim radom dovele novčane zavode u velike neprilike. Kao četvrta grupa nedostataka primećeno je to, da je režija kod nekih akcionarskih društava, pogotovu kod novčanih zavoda, bila nesrazmerna prema mogućnosti dobiti koja može da se postigne, i u isto vreme su bile nesrazmerne i nagrade koje su članovi uprave naplaćivali, bilo u vidu plata i tantijema, bilo u vidu nekih ličnih naročitih dodataka.

Naizad, jedan nedostatak koji je takođe vrlo karakterističan i važan, a to je nazdor kod akcionarskih društava koji je postojao samo na papiru, pa bilo da mislimo na nadzor od strane vlasti ili na kome-sara koji se pojavljuje i prima nagradu za svoje prisustvo, i smatra da je tim prisustvovanjem glavnoj skupštini završio svoj posao, bilo da je to bio nadzorni odbor, koji je postojao samo proforma za potpisivanje bilansa onako kako je predložen a da nije u suštinu stvari ni ulazio.

Sad, gospodo, ako ovako analiziramo glavne grupe nedostataka, treba da pokušamo da razmislimo, na kakav način bi mogli i trebali da stanemo na put tim neprilikama za buduće kod izjednačavanja akcionarskog zakonodavstva.

Sad šta biva? Ja imam utisak da se je ovakva redakcija akcionarskog prava, kako je sad pred nama, malo prebacila. Ona nije ostala na zlatnoj sredini, nego je otišla dalje i preteruje u formalističkim propisima, i komplikuje mnoge stvari, na jedan način kako ne bi bilo možda potrebno. Ide se vrlo daleko, iako stvarne potrebe za to ne postoje. Ja moram da vam kažem, da sam lično mišljenja, da ne bi trebalo za sve vrste akcionarskih društava da postoje samo ovi jedinstveni propisi, nego smatram, da ima neke vrste akcionarskih društava, gde bi bilo poželjno i korisno, gde bi trebalo i teže uslove, neke plus garancije, neke odredbe koje bi bile dovoljne s obzirom na naročiti karakter poslova koje oni vode. To je slučaj na pr. kad se radi o osiguravajućim društvima, kad se radi o novčanim zavodima, i kad se radi o društvima gde učestvuje strani kapital. Ja smatram, da bi trebalo stvoriti pored običnog prava za normalno poslovanje, za te naročite grane gde su angažovani širi interesi, gde se radi o tudim sredstvima, ili gde se sa strane koristi ili eksploatiše izvesno preduzeće, da bi trebalo tu stvoriti plus-kautele, nadopune i izvesne veće garancije, jer tu je u pitanju širi javni interes. To se moglo vrlo lako definisati i diferencirati, ali na žalost nije u svakom pogledu naše gledište usvojeno.

Što se tiče stranaca, ja bih želeo ovde da napomenem to: Ako imaju stranci po ugovoru koji je sklopljen sa njihovom državom bolje uslove, mi ne treba od toga da se plašimo. Ovi ugovori važe za izvesan ugovorni rok, ako su vremenski vezani za rok i kad prestane taj rok, prestaće da važe i obaveze naše države iz tog ugovora. Ali, ako bi se usvojilo naše gledište, onda bi se stvorila automatski ovde jedna pravna baza, koja bi bila oslonac za buduće pregovore sa dotičnim državama. Mi treba da stvorimo jednu bazu, treba da stvorimo mogućnost da sadašnje ugovore postepeno likvidiramo u koliko su oni od nekih država nama posle rata odmah bili nametnuti. Zbog toga je potrebno, da stvorimo neki minimum kautela, potrebno je da na vreme našu zemlju i njenu privredu i privrednu eksploataciju očuvamo za domaće građane.

Gospodo, glava pred kojom se nalazimo veoma je ozbiljna i važna. Ona ima preko 240 paragrafa koji su veoma opsežni. U Odboru su se pojavila razna pitanja. Ja bih želeo, gospodo, da vas malo obavestim o tim glavnim pitanjima, jer ona duboko zasecaju u privrednu aktivnost, pa treba da znate, koja su ta glavna pitanja.

Tako imamo, na primer, odredbe o sedištu iz § 187. Tu vidimo, da je današnje stanje sasvim drugo, nego što se predviđa tim paragrafom. Nastaje odmah pitanje, da li će se posle stupanja na snagu ovog zakona, — jer uvodni zakon nije pred nama — odredbe o sedištu odmah primeniti na sva društva u određenom roku, ili to neće važiti za postojeća društva, nego tek za ona, koja će se u buduće osnivati. To je jedna vrlo važna konstatacija, jedno vrlo važno obaveštenje, koje treba da nam bude dato, jer zapravo na osnovu toga obaveštenja tek možemo da se opredelimo kakvu formulaciju ovoga paragrafa treba da primenimo.

Ja nalazim, da je vrlo dobro što se nastoji, da se ovim odredbama suzbiju osnivačke podvale i pre-

vare, i ako ih kod nas nije bilo mnogo, ali je ovde preporučljivo da se nastoji, da kod osnivanja budu dati svi uslovi za zdravo poslovanje preduzeća. Ali nalazim, da će propisi ove glave biti veoma komplikovani za porodična akcionarska društva, a tih društava ima. Nama je poznato, da gde umre otac i gde postoji mnogobrojna familija, sinovi i kćeri, osnuje se jedno akcionarsko društvo, koje zadrži sve nekretnine, sva preduzeća koja je firma ranije stvorila. Ovde ja nalazim da će biti praktična primena ove glave o nadzoru, pa zatim o manjini itd. taka težnja da će prouzrokovati i previše komplikacija.

Za strani kapital ja nalazim, prema iskustvu koje imamo, da bi trebalo da se deonice vezuju za ime. To je jedna mera koja se nameće po sebi i koja je indicirana vrlo važnim i stvarnim razlozima.

Propisi o glavnoj skupštini takođe su vrlo komplikovani, tako formalistički, da će biti i za jednog pravnika jedna nelaka stvar voditi skupštinu akcionarskog društva. Uvek će biti u opasnosti da se učini jedna formalna greška ili nešto propusti, a posledica toga su žalba i sve ostale posledice, koje zakon predviđa. Tu imade, na primer, manjinsko pravo do krajnosti isprotežirano, pravo svakog deoničara da se može obaveštavati i onda ako ne dobije odgovor; ili ako nije tim odgovorom zadovoljan, predviđa se jedno naročito veće, koje ima tu stvar da rasmatra.

Dakle, glavna skupština ne svršava rad na skupštini, nego ostaje još izvesno vreme, i to može prilično dugo da traje, cela stvar ostaje otvorena ako ima jedne ili dve interpelacije, a toga će u buduće biti vrlo mnogo. To je jedna bitna razlika prema dosadašnjem stanju, gde je došao na skupštinu komesara posle svršene skupštine bila je stvar u svakom pogledu završena.

Gospodo, ja imam utisak da su ovi propisi o bilansu ako ne koncipirani a ono bar redigovani u Ministarstvu finansija. Ja se ne mogu osloboditi od toga utiska. Bilo je to, izgleda mi, pod ranijim g. Ministrom finansija, koji je bio naročito interesovan i vešt za te stvari, ali se ovde zaboravlja jedna stvar, prvo, da mi živimo u vrlo abnormalnim prilikama, gde se valute menjaju, gde se menjaju odnosi intervalutarni, gde je i procena nekretnina, procena zaliha, pa i cene robe u neprestanom pokretu. Ti pokreti katkada su takvi, da striktna primena ovih bilansnih propisa, koji su inače vrlo dobri i sasvim umesni za stabilne normalne prilike, da striktna primena takvih propisa može da ima izvesnih nepovoljnih posledica po sam bilans društava i po njegov poslovni kredit i njegove izgleda za akviziciju poslova. Naročito nalazim, da je preterano ono što se traži, da treba detaljno pokazivati sve otpise i sve dubioze i verovnike itd. Dakle, to su stvari koje iz konkurencionih razloga društva ne daju rado za širu javnost, i ja mislim, da se je ovde otišlo i suviše daleko. Ja bih se složio s tim, ako se traži za novčane zavode koji rade sa tuđim sredstvima malo veća kautela, prema iskustvu koje imamo ali ne za društva koja se bave produkcionim radom, koja se bave čistom trgovinom, jer kod banaka su širi interesi u pitanju, i tu je potrebno da se o tome i vodi računa. Ja se slažem s tim, da se, na primer, za strana osiguravajuća društva traži veća kautela, da se traži obaveza za investiranje u zemlji onih premija, koje primaju u zemlji, i mi ne bi učinili dobro, da puštamo to za jednu uredbu ili za neki zakon o nadzoru koji se jako odlaže, a nikako ne može da se donese, da dobijemo te propise. Ja nalazim, da mu je mesto

ovde, i da možemo da ga unesemo u taj zakon i da neće biti nikakve nesreće, ako se ovakva odredba u ovaj zakon u zaključnoj redakciji primi.

Ja sam već govorio o zaštiti manjine i o pravu na obaveštavanje, i ukazao sam na negativnu stranu, koja može biti ako se ta stvar iz inata ili prkošenja ili drugih demagoških razloga iskorišćava. A to može da se iskorišćava, i ja se bojim, da neće ni jedna akcionarska skupština u buduće da prođe bez senzacija, jer dovoljno je nekoliko novinara da prisustvuju i neki politički neprijatelj da postavi tamo nekoliko možda sasvim demagoških pitanja u pogledu stvari, u koje nije osnovana bojazan, i uzbuđenje je tu, — i sutra dan na šalterima ima mnogo više publike nego obično.

Dakle, ta psihoza, koju smo doživeli i koju još nismo sasvim zaboravili, koja nije sasvim likvidovana, ta meni nalaže dužnost, da ja ovde, još ovoga poslednjeg momenta, skrenem pažnju na te stvari, i molim, možda sam ja mnogo skrupulozan, ali bolje da mi se to prebaci nego da sam bio ovde površan i da nisam mislio na te stvari.

Gospodo, onda je pitanje, da li ima zaista svaka deonica i treba li da ima pravo glasa, da ima jedan glas. Ovde se pojavljuje pitanje, koje je u neposrednoj vezi s tim, kakva je visina, kakav minimalni iznos za deonicu. Ako je deonica od 1000 dinara, ja razumem da se za nju određuje onda pravo jednoga glasa. Ali, ako je deonica 200 dinara, kao što je sada predloženo, onda ne bi trebalo da ima svaka deonica glas, jer je vrlo redak slučaj, da ima svaka deonica pravo na jedan glas. Ja sam činio anketu i ta je dala rezultat, da pripada jedan glas na pet deonica, to je najčešći slučaj, a mnogo puta ima deset deonica, pa i dvadesetpet i to je vrlo čest slučaj, kojima pripada jedan glas. Ima društava gde na sto deonica tek pripada po jedan glas. Dakle, pojavljuje se dalje pitanje: Da li član Uprave mora biti deoničar ili ne mora biti deoničar. Odbor se složio da jemčevina bude fakultativna. Gospodo, to je za produkciona, komercijalna, akcionarska društva sasvim u redu, ali ja mislim kod onih društava, koja rade sa tuđim sredstvima, ne bi bilo odvišno, ako postoje malo jače obaveze za gospodu koja ulaze u upravno veće. I da je toga bilo kod osiguravajućih društva, o kome je jučer bilo reči, mi bi mogli bolje da osiguramo interese osiguranika nego što je danas slučaj.

Ovde je novotarija takođe, da može nadzorni odbor suspendovati upravu. Gospodo, to je jedna stvar, koja može da vodi do zloupotreba. Doduše, meni je odgovoreno jedanput, kad sam tu primedbu činio, ovako: Valida će ova gospoda pogledati kakvo je to društvo koje se bira u nadzorni odbor, i oni će se onda predomisлити koga da odrede u nadzorni odbor. Ja se nadam, da će to tako učiniti, ali i među prijateljima mogu odnosi da se menjaju, i onda može tu da se napravi i prouzrokuje jedna zbrka. Vi znate šta to znači, za javnost senzacija, da je nadzorni odbor suspendovao upravu, i znate šta to znači, kod jednog novčanog zavoda. Ja želim da vam samo skrenem na to pažnju, a vaša je stvar, kako ćete se po tim pitanjima opredeliti.

Ja dalje nalazim, da nije dovoljno, ako su samo članovi uprave ove zemlje Kraljevine Jugoslavije, Jugosloveni, nego bi trebalo da to važi za vodeće osoblje, za upravnika, za direktore, za prokuriste, za putnike i za poslovode. G. vladin poverenik biće ljubazan, ja se nadam, da će nas izvestiti gde i koliko je u tom pravcu već sama redakcija vodila računa

i šta je predvidela, da možemo onda tačno da presudimo, da li su zaista nacionalni interesi bili očuvani i zaštićeni ovde, kako je to inače potreba.

Najzad, imamo u § 303 govora o kreditu članovima uprave. Ja nalazim, da je taj paragraf, onako kako je predložen, još uvek nedovoljan. Mi smo imali toliko iskustva da moramo tražiti malo jačih kautela. Nije dovoljna saglasnost nadzornog odbora, nego treba da bude materijalno pokriće naročito dato za članove uprave, i to po istom principu kako se traži za ostalu klijentelu.

Pitanje nagrada je bilo pitanje koje smo nastojali i u ovom Odboru da regulišemo, da ne budu prekomerne, da ne konzumiraju substanciju preduzeća, a to može da bude samo ako je u srazmeri sa postignutim dobitkom.

Tako sam ja ukratko izneo one momente, koji bi kod ove glave bili od naročite važnosti, pa ću biti slobodan da kod nekih paragrafa pročitam konkretno formulisane primedbe i molio bih g. Ministra pravde i g. Vladinog poverenika, u koliko je to moguće, da smisao tih naših primedaba shvate i izađu u susret, a u koliko ima stvarnog razloga da se one ne mogu primiti, ja bih molio g. Vladinog poverenika, da nam onda objasni pravno stanje kako ga on zamišlja i razloge zbog kojih se s našim sugestijama ne bi mogao složiti.

Ove konkretne primedbe glase od prilike ovako:

Kod § 187 reči „i mora se nalaziti u mestu, iz koga se stvarno upravlja društvenim preduzećem” treba brisati pošto ovakva odredba i onako nema praktične vrednosti. Mi vidimo da ovde preovlađuju oportunistični razlozi. Vi imate masu akcionarskih društava, koja imaju sedišta u Beogradu. Na primer kod „Fale” koje društvo se nalazi u Mariboru, tamo sedi direktor i tehničko vodstvo, posao se otpravlja na licu mesta, ali sedište se nalazi u Beogradu. Mi želimo da ne izazivamo „preseljavanje naroda” nego, ako nema naročito stvarne pobude, da se sadrži ono stanje koje diktiraju oportunistični razlozi, jer pretpostavljam, da oni nisu negativnog značaja.

U § 188 stavu 1 najmanji iznos osnovne glavnice deoničkog društva treba sniziti od dinara 1.000.000.— na dinara 500.000.—. Ovde bi se moglo i diferencirati, ja ne bih imao ništa protiv toga da se zadržati jedan milijon, pa čak i više za novčane zavode, jer rade sa tuđim sretstvima, ali treba da bude srazmera između vlastitih i tuđih sretstava. što smo najbolje osetili kod posledica privredne krize, koliko je to bio težak slučaj kod Prve hrvatske štedionice, gde je srazmer između vlastitog prema tuđem kapitalu iznosio 1 prema 20. Kod srbijanskih društava nije bio taj slučaj i, hvala Bogu, jer su oni imali odnos 1 prema 2, ali su i oni imali teškoća i neprilika.

Ali za ova druga društva sa malom produkcijom i sa manjom eksploatacijom, koja se osnivaju kao akcionarska, možda bi se moglo pristati na to, da za ostala društva bude minimalna glavnica pola miliona.

U vezi § 188 stav 2, to je greška kod prepiske, da bi se najmanji nominalni iznos deonice trebao sniziti od 500 dinara na 200 dinara.

U vezi § 188 stav 3 reči „i ne može se pravnim poslom među živima prenositi bez pristanka društva” treba brisati. Mesto toga treba dodati „i ne može se prenositi na strane državljanke”.

U § 190 stav 1 reči „takve naprave koje bi se tek imale da stvore” treba brisati. Uložak se ne može sastojati od vrednosti koje još ne postoje.

Propis ovoga stava treba dopuniti onamo, da osnivači moraju sastaviti naročiti pismeni izveštaj i onda kad se deoničko društvo stvara bez uložaka.

U § 191 stav 5 drugu rečenicu ovoga stava treba brisati. Komore će naime sigurno u svakom slučaju moći predložiti sudu trojicu podesnih revizora iz ovog spiska.

U § 198 stav 1 rok za upisivanje treba produžiti od 3 meseca na 6 meseca.

U § 198 stav 2 i kod sukcesivne uplate deonica treba predvideti maksimalan rok uplate. Predlažemo rok od 3 godine.

U § 200 stav 1 na kraju prve rečenice ovoga stava treba dodati: „Ukoliko odnosne deonice nisu potpuno uplaćene”.

U § 204 stav 3: Za ponovnu osnivačku skupštinu treba da vredi isti kvorum kao i za prvu tj. apsolutna većina deonica. Nije opravdano da se olakšicom o kvorumu favorizuje osnivanje deoničkih društava, kod kojih se odmah na početku javljaju ozbiljne teškoće.

U § 220 stav 2 drugu rečenicu ovoga stava treba brisati. Radi poštovanja načela publiciteta treba da objave deoničkih društava beziznimno budu štampane u kojem službenom glasilu.

U § 222 u prvoj rečenici stava 1 posle reči „deonicama” treba dodati „na ime i”. Drugu rečenicu ovoga stava treba brisati.

Bilo bi ne samo neopravdano nego i vrlo opasno, kad bi se dozvolilo, da se o deonicama na ime ne trebaju izdavati nikakve isprave. Ovo, gospodo, važi za porodična društva. Obično su to imućniji ljudi, koji neće ništa trpeti ako izdadu par dinara za štampanje tih formulara, ali oni mogu štampati i komade od 1000 akcija ili i na veći iznos i time je stvar olakšana.

U § 222 stav 2 izmenu deonica na ime za deonice na donosioca treba zakonom posve zabraniti.

To je malo reakcionaran stav koji je diktiran iskustvom.

U § 234 stav 1 reči „kao i u slučaju da se deoničarima ne izdaju nikakve isprave” brišu se, isto tako i reči „ako pravilima nije drukčije predviđeno”.

U § 235 mesto reči „može” u prvoj rečenici ovoga paragrafa treba metnuti „mora”.

U § 249 stavu 5 jednogodišnji rok iz ovoga stava treba produžiti na tri godine. U kratkom roku od jedne godine moći će naime društvo otuditi redovito sopstvene deonice samo uz nesrazmerno veliki gubitak u novcu, poverenju i kreditnoj sposobnosti.

U § 255 stavu 4 treba dodati odredbu o tome ko će i u kojem roku sazvati skupštinu ako je ne sazove ni uprava ni nadzorni organ.

U § 256 stav 1, tačku 5 ovoga stava treba brisati, pošto se ovom odredbom u velikoj meri otežava poslovanje deoničkih društava u prvim godinama rada. U vezi s ukidanjem ove tačke treba brisati i stav 4 ovoga paragrafa.

U § 256 propis stava 5 treba brisati pošto je u praksi neprovediv.

U § 259 stavu 1 posle prve rečenice treba dodati sledeće: „Ovako se može postupati samo ako je od dana, kada je broj članova odnosnog društvenog organa spao ispod potrebnog broja, pa do dana skupštine proteklo najmanje deset dana”.

Dopuna je potrebna da se spreči eventualni prepad od strane izvesne grupe u upravi preduzeća.

U § 267 stav 2 menja se i glasi: „U koliko pravila drukčije ne određuju, svakih pet deonica daju pravo na jedan glas. Pravilima se može broj glasova

imalaca većeg broja deonica ograničiti, no samo podjednako za podjednaki broj deonica". Izmena je potrebna da se spreči vršenje zloupotreba od strane pojedinaca koji se pojavljuju kao sopstvenici tek jedne deonice.

§ 268 treba brisati, pošto se i u vladinom obrazloženju priznaje, da ovakva norma neće imati gotovo nikakvog praktičnog efekta.

U § 271 stav 1 reči „koji je član kojeg društvenog upravnog organa ili koji je na ma koji drugi način saradivao u kojem društvenom poslu” treba brisati, a mesto toga umetnuti „koji je nameštenik društva”.

U § 271 stav 2 treba brisati u vezi sa izmenom stava 1.

U § 274. Odredbe stava 3 treba brisati s razloga što se jednodušnost svih deoničara u praksi neće moći nikad ostvariti, i zato što je odredba ovog stava u protivrečnosti s odredbom stava 2, koji već sadrži odredbe za isti slučaj, i propisuje većinu od tri četvrtine glasova.

Propisi §§ 278, 279 i 280 suviše su komplikovani iako je skupštinski Odbor donekle ublažio prvobitni tekst, te će njihova primena bez sumnje izazvati nepotrebne teškoće u poslovanju deoničkih društava. Ne sme se dozvoliti, da se pravom na obaveštavanje vredi osnovni princip čuvanja poslovnih tajna.

U § 296 ovlašćenja predviđena za nadzorni odbor idu suviše daleko, te su moguće zloupotrebe i suvišni sporovi. Bilo bi s toga potrebno, da se pravo nadzornog odbora u slučajevima navedenim u ovom paragrafu ograniči na pravo sazivanja glavne skupštine.

U § 303 stavu 2 i 3 treba dodati: da članovi uprave mogu pored ostalih uslova dobivati kredite samo uz primereno hipotekarno ili menično obezbeđenje. Ovaj je dodatak potreban, pošto inače predviđeni formalni propisi za davanje kredita članovima uprave neće biti efikasni.

U § 329 stavu 1 i 2 treba predvideti kako se ima postupati kad se za vreme trajanja društva želi izvršiti prelaz od kalendarske godine na poslovnu ili obratno.

§§ 331, 332 i 333 propisuju odredbe u pogledu sastavljanja računa bilansa i računa dobitaka i gubitaka. Ja bih ovde rekao da živimo pod abnormalnim prilikama i da su odredbe ovih paragrafa neprihvatljive, jer ne vode računa o priznatim principima komercijalnog poslovanja, nego isključivo o fiskalnim potrebama države. Stoga treba ove paragrafe izbaciti i mesto toga odrediti, da će se sastav bilansa i zaključnih računa propisati uredbom donesenom po Ministarstvu trgovine i industrije u sporazumu s Ministarstvom pravde.

§ 334 stav 1. Drugi deo druge rečenice ovoga stava počevši od „naročito će se.....” pa do kraja ovoga stava treba brisati.

U § 334 stavu 2 tačke 2 do 5 treba brisati. Nije opravdano da se traži tolika specifikacija u izveštaju uprave, pošto se time omogućuje konkurenciji dobivanje informacija o posve internim momentima društvenog poslovanja.

U § 341 odredbe stava 3 treba brisati, pošto ne spadaju u trgovački zakon, već u socijalno zakonodavstvo.

U § 341 stav 4 treba brisati u vezi sa izmenom predloženom kod §§ 331, 332 i 333.

U § 358 stav 2 treba brisati, pošto sniženje deoničke glavnice nema u pravilu nikakve veze s izmirenjem verovnika.

U § 369 stavu 1 treba dodati sledeće: „Uz likvidatore imenuje sud i jednog revizora kao stručni kontrolni organ likvidacije.”

U § 372 stavu 2 treba dodati, da se mora sazvati nova skupština, ako se po prvoj skupštini određena cena nekretnina nije mogla ostvariti.

U § 377 posle druge rečenice stava 1 treba dodati sledeće: „I po sudu imenovani revizor podneće sudu izveštaj o toku i rezultatu likvidacije (§ 369 stav 1)”.

U § 379 drugu rečenicu 2 stava: „no opština može to učiniti samo uz garanciju banovine ili države” treba brisati, pošto nije ničim opravdano, da se opštinama otežava preuzimanje ovakvih obaveza.

Kod § 389, stav 2 reči: „oni kod kojih se vrši upisivanje deonica ili kod kojih se vrše uplate na deonice pre upisa društva u trgovački registar” treba brisati, pošto nije opravdano da i ovi zavodi nose odgovornost za eventualnu štetu.

Kod § 391 reči na početku ovog paragrafa „ako ne dokaže da za povredu zakona ili pravila nije znao niti znati morao” treba brisati. Tako isto kod § 392 treba brisati reči: „ako ne dokaže, da za činjenice kojima je je povređen zakon ili pravila i na kojima se osniva odgovornost nije znao niti znati morao”.

Ne može se opravdati da se u ovim slučajevima licima, koja imaju odgovornost nameće još interes dokazivanja.

Kod § 394 stav 2 tačku 10 ja mislim da treba brisati, pošto njome normirana odgovornost ide pre daleko.

Kod § 397 ja mislim da odredbe ovog paragrafa treba brisati, jer se njome sili nameštenik, da svojim postupanjem reskira gubitak nameštenja.

Kod § 392 stav 2 treba prestilizovati, pošto je sadanja tekstatacija potpuno nerazumljiva.

Kod § 404 solidarnu odgovornost društva i njegovog nameštenika treba ograničiti na slučaj, da je odnosni nameštenik društva učinio nedopušteno delo unutar funkcija, koje su mu pravilima društva bile poverene.

Kod § 406 stav 1 II tač. 2 mesto „dopusti ili se ne usprotivi” na početku ove tačke treba reći „pristane”.

Kod § 407 predviđene kazne trebalo bi ublažiti.

Kod § 408 za krivice iz ovoga paragrafa ne bi trebalo u nikojem slučaju predvideti kaznu lišenja slobode.

Kod § 409 predviđene kazne trebalo bi ublažiti tim više, što su u predlogu zakona o privrednim zadrugama (§§ 110—112) za analogne krivice predviđene daleko manje kazne.

Gospodo, to su moje primedbe, koje sam slobodan podneti, i ja bih molio da g. Vladin poverenik zauzme svoj stav i po ostalim izlaganjima, koje sam bio slobodan izneti, da bi se videlo iz stenografskih beležaka oni argumenti i kriterijumi zbog kojih se u koncepciji ovoga dela ove glave o akcionarskim društvima ide tako daleko, da smatram da bi za staložene prilike to bila prevelika stega.

Ja bih ovom prilikom hteo samo da objasnim jednu stvar. Juče je kod § 45 Skupština usvojila da se državna, samoupravna i javna preduzeća mogu prokontrolisati, a ne moraju. Gospodo, moje nastojanje je bilo u tome, da se svuda imperijum i gazdinstvo strogo odvoji, jer sve afere i komplikacije,

koje imamo, proističu iz toga, što jedan isti organ vrši dve funkcije, što je isti organ i upravnik i poslovođa. Ja mislim a to konzekventno zastupam da bi, ako bi konformirali javna preduzeća sasvim po trgovačkom pravu, u tome postigli jedan uspeh. Ja znam, da je juče većina odbila moj predlog, ali sam hteo da danas tu stvar konstatujem, mada to ima potpuno platonsko dejstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč narodni poslanik g. Vojislav Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, pre nego što bi prešao da iznosim izvesne mane ovoga zakona, koje ja osećam, koje idu na štetu širokih slojeva narodnih, ja moram da zažalim da se Skupština narodna pa i današnja Vlada ne interesuju uopšte radom Narodne skupštine.

Na ministarskim klupama vidimo samo jednog g. Ministra i vidimo samo vladinog poverenika. Ni jednog više od g. g. Ministara, što znači da g. g. Ministre ne interesuje rad Narodne skupštine. Dalje, možemo da konstatujemo, da su klupe poslaničke, a naročito klupe većine, potpuno prazne.

Prema ovakvoj situaciji, gospodo, Vlada je mogla da proglasi ovaj zakon i sa jednim odborom, jer ovakav rad ne pretstavlja ništa više nego rad jednog od Odbora.

Ipak smatram za svoju dužnost, da i pred ovako slabim forumom kažem ono što nalazim za potrebno, da izvršim svoju dužnost onako kako mi moja savest nalaže.

Gospodo, ja nisam stručnjak i ne izlazim ovde da govorim kao stručnjak o Trgovačkom zakonu, a još manje bi imao prava da se upuštam u pitanja trgovine, jer to nije moj posao i ja ne nalazim apsolutno da u to treba da ulazim kao kakav stručnjak, nego, kao što rekoh, da podvrgnem kritici izvesne odredbe ovoga zakona, koje, po mome shvatanju, očigledno idu na štetu širokih slojeva naroda, a naravno i seljačkih.

Ja ću prvo da učinim kod § 181 jednu opštu zamerku. Smatram da ta odredba nije dobra i da nije potrebno da ona uđe u ovaj zakon. Po § 181 pravila dioničkog društva moraju biti sastavljena u obliku javno-beležničkog akta (§ 52 odnosno § 58 Zakona o javnim beležnicima). Prema tome, sve radnje koje se osnivaju ili koje žele da promene pravila treba da to osnivanje ili promenu pravila obave u formi javno-beležničkog akta? Gospodo, mi nemamo u našoj zemlji svuda javne beležnike. Imamo javne beležnike u jednom delu naše zemlje, jer Zakon o javnim beležnicima nije protegnut na sve krajeve. Ali kako možemo iz ovoga zakona da vidimo mogu se pravila potvrditi samo pred javnim beležnicima, što znači da Kraljevska vlada ima u svome programu za cilj da javne beležnike uvede u celoj zemlji. I prema ovome, mi koji nemamo javne beležnike, možemo iz ovoga da naslutimo da ćemo ih dobiti.

Gospodo, neka me izvinu g. g. drugovi poslanici koji se nalaze na teritoriji gde postoje javni beležnici, neka me izvine što moram da upotrebim ovde reč da mi, koji nemamo te beležnike, ne možemo tako lako da ih primimo i mi ne bi želeli da nam to cveće bude preseljeno i ovamo kod nas. Jer, ja o javnim beležnicima nisam slušao ništa dobro, ja sam o javnim beležnicima slušao samo zlo i ne bih želeo da to zlo pređe i ovamo s ove strane Save i Dunava, jer mislim da nije pravo, da ono što tamo nije bilo dobro bude prebačeno na ovu stranu. Ja, gospodo, činim tu zamerku prvo zato, što mi ne-

mamo javnih beležnika, a ovaj zakon nije nigde kazao šta će i kako će se ova pravila potvrdivati i kako će se osnivati ova društva, onamo gde nema javnih beležnika. Ja bih mogao da razumem da je u ovaj zakon uneta i takva odredba, koja bi naređivala da će se društvena pravila, u mestima gde nema javnih beležnika, potvrdivati kod drugih vlasti ili sudova. Međutim, toga nema, što znači da će se pre nego što se ovaj zakon uvede u život osnovati javna beležništva i u ovim krajevima. (*Ministar pravde dr. Nikola Subotić:* Nećel!) Jer ovde se kaže u završnim naređenjima: „Ovaj zakon stupa u život kad se obnaroduje u „Službenim novinama“, a dan kada će dobiti obavezu snagu određiće se posebnim zakonom“. I sigurno je da će se ustanoviti ta javna beležništva. Najzad, čudi me to, zašto se sa tim poslovima ide pred javna beležništva kad imamo sreske sudove.

Dalje sad dolazi § 182 koji kaže ovako: „U vreme svog osnivanja deoničko društvo mora imati najmanje pet deoničara, a kad pravila naređuju, da u društvenim organima bude više od pet deoničara, onda toliko, koliko je potrebno, da se postave organi, kako je pravilima određeno.“

Dalje se kaže: „Kad broj deoničara nije dovoljan, onda se postave organi kako je pravilima određeno, onda svaki deoničar i svaki verovnik društva može zahtevati, da registarski sud izreče prestanak društva, ako ovo u primerenom roku, koji mu sud odredi, ne postavi organe kako je pravilima određeno.“

Gospodo, šta iz ovoga izlazi? Izlazi isto ono što je bivalo i dosad, da će se naći pokvarenjaka u ovoj zemlji, kao što se uvek nalazilo, da će njih trojica-četvorica osnovati jednu banku, da će dati obmanljive, lepe oglase, u kojima će obećavati zlatna brda i doline narodu, obećavati velike kapitale, pozajmice uz vrlo povoljne uslove, ako je neko upisao 100 dinara da će dobiti 1000 dinara, i šta ja znam kakve sve mahinacije, koje se upotrebljavaju za obmanjivanje lakovernog sveta. I naravno njih pet će da rade, društvo je osnovano, ima ih petorica, odmah će stupiti u dejstvo i raditi. Razume se, nisu dužni čak prethodno da dostave svoja pravila kod registarskog suda, dovoljno je da odu do beležnika, a javni beležnik je naš čovek i on će dati dozvolu da se počne rad, da počnu njih pet, pa će njih pet možda i raditi godinu-dve, i ako se neko i seti da ih tuži da rade a nemaju toliko deoničara da imaju upravni i nadzorni odbor, onda će se od registarskog suda zahtevati rasturanje, postaviće se rok, pa tek ako taj rok prođe, onda se može preduzimati da se nasilno rasture, a dotle koliko će biti opljačkano lakovernog sveta, dotle — kako Bog i sudbina tome svetlu da. Ja mislim da zakon ne sme da dozvoljava ovakvu stvar, da mora da to sprečava, a to se može sprečiti samo tako ako se ovaj § 182 sasvim iz ovog zakona izostavi, a mesto njega unese jedan drugi, koji će glasiti, da deoničko društvo mora odmah imati onoliko članova koliko je potrebno za stvaranje upravnog i nadzornog odbora, da mora imati one funkcionere koji su već po zakonskim propisima predviđeni odmah u početku rada, i da ne može početi rad dok ne bude registrovano pred sudom, jer samo tako možemo da sprečimo da kojekakve varalice ne varaju svet.

Dalje, gospodo, sad ima jedna odredba prema kojoj se traži dozvola od vlasti. To je § 185.

Gospodo, dozvolite mi da se i ja onako iz principa pozovem na jednu reč na koju se obično ovi iz

ministarskih klupa pozivaju na njihovim zborovima, da se pozovem na demokratiju. (Smeh). Gospodo, princip demokratije je, da jedna vlada koja zastupa demokratska načela ne treba da unosi u jedan zakon nešto što ne bi bilo demokratskog duha, a nesumnjivo je da nije demokratski kad se mora predhodno tražiti odobrenje od vlasti za osnivanje ovih deoničkih društava. Prema ovim paragrafima 185 i 186 zavisi osnivanje takvoga društva od odobrenja vlasti, a mi svi znamo da su sve naše vlasti partijske i da vlasti pripadaju svakoj vladi koja postoji, i da one moraju raditi onako kako vlada želi, te ako se pojave „naši ljudi“ za osnivanje društva, oni će da dobiju dozvolu i ako je njih samo pet, a ako pripadaju kojoj drugoj partiji i nisu ljudi vladajućeg režima, oni neće dobiti dozvolu i ako je njih pedeset. Dakle, gospodo, tu se ostavlja široko polje režimu da te ljude može silom prilika da nagoni u svoj tabor, jer ako oni ne bi hteli, oni neće dozvolu dobiti, te tako moraju prići Vladi samo iz razloga da dobiju dozvolu. Na taj način ljudi moraju otići u jedinospasavajuću Jerezu. Gospodo, ja mislim da je to nepotrebno, i mislim da je mnogo bolje, da su ova dva paragrafa potpuno izostavljena, jer nisu ništa potrebni, a ovaj paragraf 182, koji govori da je za osnivanje deoničkog društva potrebno najmanje pet deoničara, mislim da u taj paragraf treba staviti, da mora imati bar onoliko deoničara, koliko je potrebno za upravni i nadzorni odbor, i na kraju toga paragrafa dodati, da pravila moraju biti registrovana od nadležnog suda pre početka društvenog rada. Sud je, gospodo, svakako još jedini na koga možemo da računamo da nije partijski, pa stoga i predlažem da se odmah, još početkom osnivanja društva, ide pred sud a ne pred vlast.

Dalje, gospodo, još jednu stvar imam da ukažem kod ovoga zakona, koja ide na ruku onima, koji mogu da izvuku velike koristi od naroda, a to je paragraf 199, u kome se kaže: „Ako se koja od daljih uplata, koje dospevaju pre upisa deoničarskog društva u trgovački registar, ne izvrši blagovremeno, osnivači mogu preuzimanje odnosno upis tih deonica oglasiti nevažećim, a deonice mogu preuzeti odnosno upisati oni sami ili ko drugi. Uplate koje su izvršili ranije preuzimaoci odnosno upisnici, pripadaju društvu.“

Šta će se ovde dešavati? Dešavalo se i do sada a dešavaće se i u buduće ovo: raspiše se, kao što sam ranije rekao, jedan proglas, puste se agenti da idu od sela do sela u agitaciju, da kažu, da se osniva jedna seljačka banka, recimo pod imenom zemljoradničke banke, i ti agenti govore ljudima u selu: ovo je baš za vas, ovo je vaše spasenje, ova je banka isključivo za zemljoradnike, i ljudi onda kažu: hajde da upišemo, to je za nas i pitaju koliko košta: kaže im se: sada daj 100 dinara a docnije daćeš ako treba još. Naravno, ti agenti skupe od čoveka do čoveka po 100 dinara, koje su seljaci dali smatrajući da se više neće od njih tražiti, ili nisu imali namere da uplaćujući daljih 900 dinara, koliko akcija vredi, i, naravno, svima njima pripada ono što su uplatili. I razume se u tom slučaju uplaćene sume od po 100 dinara pripadaju onima, koji su to društvo pokrenuli, koji ga osnivaju. Desiće se da oni osnivanje i ne dovrše do kraja, da budu raštoreni, ali će novac na ovaj način sakupljen otići u njihov džep. Zato mislim, da ova odredba § 199 nije na svome mestu, i zahtevam da se ona briše, a da se unese

odredba po kojoj je društvo dužno vratiti novac onima koji su izvesne sume uplatili a nisu mogli da istraju sa uplatama do kraja.

Gospodo, imam još jednu primedbu čisto iz pogleda stalnosti i boljeg rada ovih društava. Ja, iako ne pripadam trgovačkom redu, ipak smatram za svoju dužnost da se staram da i kod trgovačkih institucija bude što bolji red. Odredba koja u § 263 govori o kvorumu skupštinskom, po kome kvorumu skupština može da rešava, nije dobra. Ja mislim da je taj kvorum suviše mali. Tu se kaže: ako zakonom i pravilima nije drukčije naredeno, skupština može pravovaljano zaključivati samo ako je na njoj predstavljeno deseti deo osnovne glavnice.

Ja mislim, da je to jedna suviše slaba odredba za održanje skupštine, da ovakva odredba može davati mogućnosti da se skupštine održavaju sa malim brojem i ljudi malim brojem predstavnika dotičnog kapitala. I zato ja mislim, da je bilo potrebno ustanoviti da na prvoj skupštini bude najmanje polovina udeoničara, ili polovina kapitala, pa ako na prvu skupštinu ne dode ovaj broj, onda da se na drugoj skupštini može rešavati sa manjim brojem, a još u početku, na prvoj skupštini dozvoliti da jedna desetina donosi zaključke kako ona hoće, prema ovoj odredbi može biti velikih zloupotreba.

Najzad još jedna moja primedba bila bi ta, što akcije nisu predviđene na ime, nego bez imena. Ja mislim da akcije uopšte treba da glase na ime. Onda bi se unekoliko izbeglo ono obmanjivanje lakovernog sveta time što bi još upis akcija morao biti na ime, pa bi se barem koliko toliko i tim putem naš lakoverni narod, kako radnički, tako i zanatlijski pa i trgovački, a i najširi slojevi seljački zaštitili od pokvarenih kockara, koji ga u vidu osnivanja banaka bezdušno pljačkaju.

To su moje primedbe, i da bi se te primedbe usvojile molim da se ovi paragrafi, koje sam ja citirao, vrate ponovo u odbor i da vlada ove primedbe primi. U protivnom, ako se to ne učini, ja ću glasati protiv. (Pljeskanje na levici).

Predsednik Stevan Ćirić: Reč ima narodni poslanik g. Mita Dimitrijević.

Mita Dimitrijević: Gospodo narodni poslanici, posle jednog magistralnog govora koji je izgovorio naš drug g. Mohorić, čija je delatnost zaista u Ministarstvu trgovine bila zapažena ne samo sa dubokim razumevanjem stvari nego i po njegovoj neobičnoj aktivnosti.... (Pljeskanje na levici...) meni ne ostaje mnogo da ulazim u samu suštinu predmeta, ali ako bi Kraljevska vlada preko g. Ministra pravde ukazala priznanje toj stručnosti, koja je dvojno izražena: preko naše trgovačke komore i preko jednog, zaista, ne samo teoriski nego i u praksi izrađenog stručnjaka — g. Mohorića primanjem njihovih predloga, — ja mislim da bi Kraljevska vlada dala narodu jedan bolji, svakako bolji trgovački zakon.

Uvako, Trgovački zakon kakav imamo sada suviše je rastegljiv. U načelnoj debati o tome se naročito govorilo. A, razume se, i u pojedinostima moramo, jer stvarno rastegnutosť je očigledna u svakome paragrafu. Kada bi bio logički cilj da se da jedan jasan zakon, onda bi ta rastegnutosť bila slabost. Ali, gospodo, ostavimo na stranu zakon, uvek kad neko mnogo i mnogo rasteže, ostavlja utisak da nešto beži od jasnoće. A beži se od jasnoće kad se ima druga namera. Uvako, čitajući paragraf po paragraf, mi dolazimo do zaključka da će narod imati veliku

muku sa ovim zakonom. Narod ne može da razume ni poreske knjižice i veliku muku ima s njima, a ovaj zakon biće velika muka za sve trgovce, jer će morati o svakom paragrafu da sude ne po svojoj zdravoj pameti, nego će morati ići kod fiškala i advokata pa reći: Ja ovo dovoljno ne razumem, kako ti misliš?

Ima još jedna stvar koju bi trebalo naglasiti. Ovaj zakon zahteva mnogo Pravitnika, a mi iz iskustva znamo da ima zakona koji se stvarno ne izvršuju jer nisu na vreme stigli Pravitnici za izvršenje tih zakona. Ja ne menjam svoje mišljenje o g. Subotiću kao Ministru pravde, kako sam i u Finansijskom odboru kazao, baš zbog toga što je on jedan od struke pravne i što je većito bio branilac, da će uspeti da odbrani ovaj zakon od suvišnih preopterećivanja.

Gospodo, postoji mašina koja određuje do koje mere može jedan materijal da se rasteže. To inžinjeri dobro znaju. Ako se jedan materijal rastegne suviše jako, on onda prska, nije materijal konstruktivan, ne može se na njemu ništa graditi, odbija se materijal i traži se nov normalne rastegljivosti. Gospodo, kad kažem ovo ja ne činim nikakav prekor. Nije lako u ovoj našoj zemlji, gde je toliko zakonodavstava, da nademo zaista jednu najkraću formulu, ali mi koji pišemo imamo običaj da čitamo i prostom čoveku pa kažemo: Razumeš li ti ovo, brate? Ako ne razume, ja vidim da nešto nije dobro. Prema tome ovo nije nikakva inkriminacija, nego jedan apel, da ovu rastegljivost smanjimo do mogućnosti da ne puca i da se raspršne sam zakon.

Ja imam još jednu srećnu okolnost, da je naš drug g. Lazić govorio jednim jezikom, koji čini da ja ne treba više da ulazim u tu stvar, jer je on i sa gledišta opozicije kazao svoje mišljenje. I, gospodo, nemojte zaboraviti mišljenja naših seljaka, naših ljudi sa gunjevima, kojima ne smeta suvišna pamet — mi i naši drugovi smo mnogo pretrpani i prečitani, kako se to kaže — mišljenja naših seljaka pri pravljenju naših zakona uzimana su u svoje vreme u obzir. Kod nas se je gledalo šta o jednoj stvari misle ljudi sa zdravim smislom i naši su se državnici obazirali na to šta će o jednoj stvari reći, na primer, jedan Ranko Tajić i šta će reći koji drugi seljak sa sela, zdravoga smisla, jer, svakako, zakoni i nisu pravljeni i ne prave se za intelektualce, advokate, nego se prave za život. A život je vrlo ujednačen.

Prema ovome, ja nemam potrebe da se zadržavam na mnogim paragrafima. Zadržaću se samo na jednome, a to je § 309, koji govori o nadzornim ustanovama. Dva su nadzora prihvaćena u nacrtu ovoga zakona. Ovaj trgovački zakon čini mi se da je i suviše komplikovan. Dovoljno je da ima dva nadzorna organa: Nadzorni odbor u smislu sadašnjeg Zakona o akcionarskim društvima i Udruženje za reviziju, sastavljeno od stručnih računospitača. Postojanje Nadzornog odbora treba da bude obavezno za društva navedena u stavu 3 § 39, a to su deonička društva sa osnovnim kapitalom preko 5,000.000 dinara. Društva spomenuta u tački 1 § 309 morala bi ili da povere nadzor Udruženju za reviziju, ili da organizuju nadzorni odbor. Obe ove vrste nadzora bilo preko nadzornog odbora bilo preko udruženja za reviziju, moraju postojati obavezno za društva čiji akcionarski kapital premaša 10,000.000 dinara, i za sva društva za čije je osnivanje potrebna dozvola Ministarstva trgovine. Privremeno, dok ne bude osnovano na području izvesnog registarskog suda Udruženje za reviziju, nadzor će

u pojedinim slučajevima vršiti računospitači, koje će u tu svrhu određivati registarski sudovi. Uredba predvida u stavu 6 da će Ministar trgovine i industrije, za godinu dana od obnarodovanja ovog zakona, u sporazumu sa Ministrom pravde, a po saslušanju trgovačkih i industrijskih komora, propisati Uredbom uslove za osnivanje Udruženja za revizije, i revizijskih saveza, za odobravanje njihovih pravila, kao i za način vršenja nadzora nad njihovim radom. Na isti način Uredba se može i menjati. Uredba predviđena ovim stavom, predviđaće stručnu spremu, koju moraju imati članovi udruženja za reviziju. Ta bi se ista sprema morala tražiti i od računospitača, koje postavi registarski sud. Ova sprema gospodo sve više je potrebna. Mi smo imali prilike da vidimo, mnoge procese i da vidimo kako su mnoge stvari trgovačke propadale samo zbog nedovoljne spremnosti. Spremnost je jako nužna, jer ona omogućuje pravilan sud, pravilan tok stvari, a što je najglavnije, daje jednu veru da je svaka stvar dovoljno jasna i dovoljno ispitana.

§ 309 stav 1 govori o revizijskim poverenstvima. Ja mislim da bi bolje bilo reći povereništvima. To je stvar koja nije potrebna, jer samo komplikuje sistem nadzora nad akcionarskim društvima.

Gospodo, ja sam ovo napomenuo u najvećoj lojalnosti, u najlepšoj želji, kao moj skromni prilog, i ja ću to predati g. Ministru (Predaje g. Ministru pravde svoje napisane primedbe) sa molbom da ih uzme u obzir, ukoliko odgovaraju zdravoj ideji, kojoj treba da služimo, po jednom aktu pravde u trgovačkim odnosima u radu sudova i narodnom životu. (Pljeskanje na levici).

Pretsednik Stevan Ćirić: Reč ima Vladin poverenik profesor univerziteta g. dr. Milan Škerlj.

Vladin poverenik profesor univerziteta dr. Milan Škerlj: Gospodo, ja ću odgovoriti po onome redu kako su gospoda predgovornici govorili. Prvo je govorio g. narodni poslanik Mohorić. Što je on ovde izneo o manama dosadašnjih deoničkih društava ili bolje rečeno o manama u njihovom radu, to je tačno. Nedovoljno računovodstvo, nepravilnosti prilikom skupljanja osnovnog kapitala, uprave koje nisu dovoljno obazrivo radile sa tuđim parama, previsoke nagrade, nedovoljan nadzor, sve je to istina, koja se ne može poricati. O svemu tome vodio je računa i ovaj predlog. Može biti samo pitanje da li se išlo predaleko ili premalo daleko. Odgovor na to pitanje donekle je i stvar ukusa, pa se već zbog toga u tome pogledu mišljenja mogu i razilaziti. Mišljenja su o tome zatražena i ona su se i razilazila. Sva ta pitanja obradena su u skupštinskom odboru, u kome u početku nije bilo saglasnosti, ali na kraju najveći broj rezervi je povučen, jer je nađeno da je predlog ipak dobar, ili je nađena neka sredina na koju svi su mogli pristati; u odboru se, koliko se sećam, glasalo svega dva puta.

To bi bilo jedno. Što se tiče formalizma, gospodo, ima dvostruki formalizam kao i birokratizam. Jedan je smisao za red. Drugi je previše pisanje. Prvi je preko potreban drugi je štetan. Zbog premalo detaljnih propisa dosadašnjih zakona nije bilo mnogo reda u deoničkim društvima, i zato je ovaj predlog izgrađen na sistemu reda. Zato izgleda prilično glomazan, kad govori o skupštini: šta je njena nadležnost, ko je saziva, kakav je dnevni red, kako se objavljuje, ko skupštini predsedava, koji je kvorum, ko ima pravo glasa, koja je većina, kako se glasa,

kako se vodi zapisnik i kako se pobijaju zaključci. Ja mislim da tamo nema ni jedne reči više nego što ih već danas imaju dobro sastavljena pravila i dobro uređeni pravilnici mnogih deoničkih društava.

Ne spada ovamo, ali moram reći, da sam ja saradivao ne kao stručnjak nego zvanično, jer sam bio u sudskoj upravi, u osnivanju više od 70 deoničkih društava, gde sam, po zvaničnoj dužnosti, pregledao pravila. U dobrim pravilima našao sam one iste stvari, dakako stilski ne baš tako obradene kao ovde, koje su i ovde unesene. I drugi savremeni zakoni tačnim propisima žele da postignu red.

Neće se to što je propisano desiti kod svakog društva i neće se to desiti kod istog društva svake godine i na svakoj skupštini, ali treba predvideti i iznimne slučajeve. Zato je to ovde u predlogu ispalo malo duže. Ali nema opasnosti da se predsednik jedne takve skupštine neće moći da snade, jer se svi mogući slučajevi nikad ne dešavaju najedanput. Zato nema opasnosti da bi to bilo suviše komplikovano za porodična društva. U detalju naći će se, da su baš ona, ne bih rekao pogodovana, to nije ni potrebno, ali da je o prostijim prilikama kod njih vođeno računa, da se neće morati sav onaj prilično veliki aparat uvek da upotrebljava. Imamo naređenje da, kad se sastanu svi deoničari, nije potreban ni formalan saziv na osnovu formalnog dnevnog reda, pa se ipak može rešavati o svemu. To će biti kod porodičnih društava.

Uostalom kod porodičnih društava ne možemo ići suviše daleko u favoriziranju. Njihova unutarnja organizacija može biti vrlo prosta, ali ne treba propustiti sve formalnosti, jer bi zbog toga mogli stradati verovnici. Od formalnosti, od reda, u velikoj meri zavisi ispravan rad, zavisi sigurnost verovnika.

Prekoreno je da su manjinska prava isuviše izražena. Najglavnija imamo i u sadašnjim zakonima. Mnogo dalje ovde se nije otišlo. Ali zato protiv zloupotrebe unesene su jake kautele. Ja sam već imao čast to da iznesem kada se govorilo generalno. U najvećem broju slučajeva, gde ima manjinskih prava, naročito gde ima novih manjinskih prava, propisana je stroga solidarna odgovornost svih članova manjine koji svoje pravo namerno ili iz velikog nemara upotrebe na štetu društva. U najvažnijim i najtežim slučajevima, gde bi mogao biti pogođen interes društvenog rada, moraju se položiti obezbeđenja. U nekim slučajevima sud čak po službenoj dužnosti mora naređiti polaganje obezbeđenja i to ne za parnične troškove nego za svu štetu, koja bi se mogla desiti.

Što se tiče prava izveštavanja, o kome je naročito govorio narodni poslanik g. Mohorič, ono i danas postoji. Ni jedan od naših zakona ne sprečava da na skupštini ma koji od deoničara postavi koji upit. On ga može izneti i uprava bi morala zapravo odgovarati, jer to je društvo. Deoničar je drugar, ima pravo, da učestvuje u upravi, već prema srazmeri svojih deonica i prema zakonima i pravilima.

Ako je dao svoj novac na rizik kod društva, onda ima pravo da učestvuje jer je deoničar, a ne verovnik. Verovnik ima fiksnu kamatu. On nju može tražiti od društva pa imalo dobiti ili ne. Akcionar reskira više, jer on može imati ili može i nemati dividendu i kroz ceo niz godina, ali zato verovnik nema prava da učestvuje u upravi, a deoničar ima. Kad ima prava učestvovati u upravi mora imati pravo da traži i obaveštenja o društvenim poslovima. (Ivan Mohorič: Može biti i zloupotreba.) Može i zloupotreba biti kao što su i društva činila zloupotrebe, kad su davala povoljna obaveštenja, a za koje 10 dana

otišla su pod stečaj. Bilans je bio vrlo lep, data je lepa dividenda po bilansu, ali ne po kasi. „Feniks“ je pred očima, tamo je bilans bio lep i „uredan“ a odjedanput ništa. Mislim da se mora deoničarima, koji rizikuju, dati i pravo obaveštavanja. Svakako, može biti i zloupotrebe. U detaljima će se videti o čemu deoničar može tražiti obaveštenja. On ne može tražiti obaveštenja o svemu i svačemu nego samo po onom pitanju koje je u vezi sa predmetom dnevnog reda. Znači prepada ne može biti. Dnevni red u suštini određuje uprava, ona zna šta će biti na dnevnom redu, pa zna o čemu će biti govora. Dalje, tu su i neke druge granice. Po § 277 obaveštenje mora odgovarati načelima savesnog polaganja računa, a može se uskratiti samo ukoliko je interes društva ili javni interes važniji od interesa deoničara da dobije odgovor. Dakle, nigde nije rečeno da uprava mora odgovarati baš na sve. Uprava može reći da ne odgovara, jer je po sredi javni interes, na primer industrija izrađuje nešto za odbranu zemlje, ili jer je po sredi važniji interes društva. Kad deoničar nije dobio odgovor ili kad ga odgovor ne zadovoljava, on bi se mogao obratiti skupštini i na kraju podići tužbu, jer mu je okrnjeno njegovo pravo da se obaveštava. Po takvoj tužbi po sadanjim zakonima raspravljalo bi se javno kod suda od 1 do 3 stepena. Javnost i dugotrajnost bez sumnje nelagodne su stvari. Zato je predviđen i drugi postupak kojim se stvar svršava vrlo brzo jer ima jedan jedini stepen, a postupak je potpuno nejavni. U tom postupku, koji je više neka arbitraža no sudenje, učestvuju stručnjaci, koje prema predmetu preduzeća postavlja trgovačka ili industrijska komora, ali ipak pod predsedništvom sudije po zvanju, raspravlja se po načelima vanparničnog postupka, a reč imaju i organi društva. Predlog ide tako daleko da se obrazloženje sudske odluke ni strankama ne saopštava, ako na to ne pristanu svi učesnici. Dakle, samo jedan stepen bez priziva i revizije i stvar se svršava u tajnosti.

Spomenuto je, da je bilans fiskalan. Ja moram dati ovde izjavu da Ministarstvo finansija u onoj shemi za bilans nije saradivalo ni učestvovalo ni jednog momenta, ni jednom reči, ni u Skupštinskom odboru ni ranije, kad se radilo u Komisiji.

Shema bilansa i računa dobitka i gubitka dugačka je, jer mora odgovarati za sva društva, ali neće biti sve njene tačke potrebne za svako društvo. Primera radi, neće biti stavaka o postrojenjima, sirovinama, preradevinama itd. kod banke, a kod jednog industrijskog društva malo će biti reči o raznim deonicama, vrednosnim papirima i drugim sastavnim delovima imovine, koji su običajno u bilansima banaka.

Pored toga, u Skupštinskom odboru u tom pogledu data je vrlo velika olakšica time što je u § 341 stav 4 rečeno: „Ministar trgovine i industrije može, na način spomenut u stavu 2, za deonička društva određenih vrsta uredbama dopuštati olakšice od naređenja §§ 332 i 333 o podeli bilansa i računa dobitka i gubitka“. To je predviđeno.

Gospodo, naređenje § 341 stav 4 ranije je glasilu drukčije. Ovaj oblik i ovu sadržinu dao je Skupštinski odbor i time je omogućio ispravke ako bi se za izvesna društva pokazala ta shema kao nezgodna, a ja se ne bojim da će se to pokazati.

Izneseno je, da ova shema bilansa i da propisi o računovodstvu kod deoničkih društava ne vrede za današnje labave privredne prilike. Ali, gospodo, rdavi bilansi sastavljeni su kod nas i ranije, i za vreme naj-

većeg prosperiteta i ni malo nisu uredniji bili no što su danas. I tada se iz njih ništa nije videlo i dešavali su se slučajevi da je društvo izgledalo kao zdrava jabuka, ali nije bila zdrava, bila je crvljiva; to se nije izmenilo.

Rečeno je ovde i nešto o otpisima. Gospodo, zato su potrebna strožija naređenja nego što danas postoje. Svi znamo da se otpisima i oglašivanjem potraživanja za dubiozna stvaraju tajne rezerve. Tajne rezerve mogu biti vrlo dobra stvar, ali mogu biti i manje dobra stvar. Ja ne mislim na tzv. tajne rezerve, gde je velika zgrada jedne banke otpisana na 10 dinara ili ceo nameštaj na 1.— dinar. To zapravo nije skrivena rezerva, jer se to vidi, ali se mogu oglasiti izvesna potraživanja za nenaplativa ili dubiozna, koja to u stvari nisu, kad sam ih naplatio imam tajnu rezervu, jer je po bilansu otpisana. Tajne rezerve mogu biti vrlo dobre, nema sumnje, ali imaju jednu vrlo rđavu stranu. One zavode upravu u neobazriv rad, jer o tim tajnim rezervama ništa se ne vidi u bilansu. Ništa se ne kaže ni skupštini deoničkog društva nego to ostane sve lepo in camera caritatis. Ako uprava neobazrivo radi, ona iz tih tajnih rezervi može kriti gubitke koje je skrivila neispravnim i neobazrивim radom a da niko o tome ništa ne dozna i da ona i dalje vodi društvo, mada zato nije podesna. (*Ivan Mohorič*: Narodna banka otpisala je za četiri godine 150 miliona dinara). Ove tajne rezerve valja nešto ograničiti. To sam hteo reći.

Što se tiče uticaja Ministra finansija, ova shema bilansa mu nije ni potrebna. On već prema Zakonu o neposrednim porezima i prema pravilnicima ima dovoljno mogućnosti da se ubedi kakvo je stanje u jednom društvu. Niemu onaj bilans koji se prikazuje skupštini deoničarskog društva nije potreban. A ako bi se podudarala što više moguće oba bilansa bilo bi mnogo šta verovatno bolje.

Da se glas daje svakom deoničaru to sleduje iz pojma društva. Kakvi bi bili drugari koji imaju samo pravo i dužnost da uplate, a onda da čute, ma da se radi o njihovim parama.

Ispravno je rekao g. predgovornik: ako bi bile deonice po 1.000 dinara, mogao bi svaki da dobije glas. Tako je prvobitno i bilo, onda je u skupštinskom odboru zamenjeno sa dinara 500. Ako bi pošli na dinara 200.— bila bi krainja teorijska posledica ova: kad bi svako lice imalo samo jednu, ili čak četiri, niko ne bi mogao glasati. Verovatnije bi mogao da odlučuje jedan ili mala grupa koji imaju 10 ili 100 deonica. Ostali bi imali dužnost da plaćaju i — čute. Ako ko pristupi u udruženje kao drugar, njemu pripada i glas, i to kod kapitalističkog društva u srazmeri učestvovanja u kapitalu.

Ja sumnjam da je za našu privredu podesno da se male deonice previše rasturaju u seliački narod, jer je deonica vazda spekulacija, i oni koji s njom rade treba da budu upućeni u rad. Zato ne mogu primiti, odmah sada to kažem, da se snizi ispod 500.— dinara, jer i onako imamo u našoj zemlji najmanje deonice osim Amerike i Engleske. Isto vredi i za najmanju osnovnu glavnicu, jedan milion izafeda mnogo, ali ako bi hteli graditi i jednu malu fabriku videli bi da je to vrlo malo. Zato se ne može ići ispod jednog miliona. Ovih dana sam čitao u novinama da je u Nemačkoj donesen nov Zakon o deoničkim društvima i da se u njemu zahteva minimalna glavnicu od 500.000 Maraka, što odgovara 7 i po miliona dinara. Druge države zahtevaju i više deonice, npr. Nemačka 100 Maraka.

Što se tiče državljanstva vodećih nameštenika, predviđeno je sve u § 302 stav 6, u vezi sa § 291 stav 3, i više nije potrebno, jer u koliko se mogu uopšte u zemlji uposliti stranci to je propisano po Ministarstvu socijalne politike i Zakonom o radnjama; pošto je već predviđeno, ne mora ništa ući u trgovački zakon.

G. narodni poslanik Vojislav Lazić boji se da se u polovini države neće moći da stvaraju nova deonička društva s toga što u pola zemlje nema javnih beležnika. Kada je raden ovaj predlog, u skupštinskom odboru svi su znali da postoji Zakon o javnim beležnicima, samo što još nije u celoj zemlji stavljen na snagu. Ako bude stavljen na snagu, kad bude ozakonjen ovaj predlog, sve je u redu a ako ne, biće predviđeno u uvodnom zakonu, da u onim oblastima gde nema javnih beležnika, sve te poslove vršiče registarski sudovi.

Dolazi § 182 koji govori o broju deoničara.

Gospodo, ima zakona i predloga koji traže da budu bar dva osnivača, drugi traže tri, neki traže pet, neki sedam, neki deset, a neki se uopšte ne izjašnjavaju o tome. To je čisto proizvoljno jer mi znamo da, ako je potreban veći broj osnivača, naći će se dva ili tri ili deset lica kojima valja samo uplatiti po koju akciju pa eto deset. Platiće te deonice onaj, kome je potrebno, da skupi i potrebni broj osnivača. Važniji je slučaj, kad članovi društvenih organa moraju biti deoničari, jer onda broj deoničara ne bi smeo pasti ispod broj članova organa. Kad se tako stanje desi svaki deoničar i verovnik ima pravo da preko suda zahteva uspostavljenje onog stanja koje je zakonom i pravilima propisano.

U pogledu davanja dozvole ja sam kao profesor pristalica normativnog sistema i prvobitni predlog bio je izraden prema normativnom sistemu, ali gotovo u celome svetu opet uzima maha koncesioni sistem bar za ona preduzeća, gde je zainteresovana široka javnost. Prema tome sastavljen je § 185 stav 1 gde se kaže: „Dozvola je potrebna za osnivanje onih deoničkih društava čiji su predmeti preduzeća: 1) bankarski, drugi kreditni ili poslovi osiguranja kao i primanje uloga na štednju; 2) Gradnja ili eksploatacija javnih železnica ma koje vrste, plovidba kanala i aerodroma; 3) Vazduhoplovstvo ili plovidba sa kojom motornom snagom; 4) gradnja ili eksploatacija telegrafa, telefona ili otpravnih radio stanica; 5) iseljenički poslovi”.

To je gotovo u svakoj državi predviđeno, bilo u jednom bilo u drugom obliku. Ali pošto naš zakon o radnjama od 1931 godine u § 60 veli, da se može propisati koncesija i za razna druga preduzeća, čiji je rad važan za odbranu zemlje, u ovaj predlog morao se uneti i § 185 stav 2. Gde je u pitanju odbrana zemlje mora se ceniti kome će se dozvoliti osnivanje preduzeća u čijem će radu oni verovatno doznati izvesne tajne koje se tiču odbrane zemlje. Drukčije ne može i ne sme biti.

G. Vojislav Lazić spomenuo je i § 199: Neblagovremeno uplaćivanje. Ako bi to tako bilo kao što on iznosi, to bi bilo rđavo. Međutim, u kojim obrocima će se uplata vršiti, to je svaki znao iz prospekta i iz svoje upisnice kojom je stupio u društvo. Onaj koji je upozoren, upisao deonicu, a nije blagovremeno uplatio svoje obroke, nije ozbiljno radio, i pravo je da od toga ima on štete a ne ostali deoničari odnosno društvo. Svaki se tačno upozorava koje su njegove dužnosti.

U pogledu kvoruma svi današnji zakoni za takozvane redovne skupštine zadovoljavaju se kvorumom od jedne desetine. Ostavljena je mogućnost, da se pravilima odredi drukčiji kvorum. Ali za vanredne slučajeve gde se radi o izmeni pravila, o fuziji sa drugim društvima itd. propisan je veći kvorum. U tom pogledu u suštini ovaj predlog ne odstupa od sadašnjih zakona. Veliki kvorumi baš deoničkim društvima koja dobro rade, otežavaju uredno održavanje skupštine, — često ne dođe ni jedna desetina. To znamo iz prakse. Gospodin narodni poslanik Vojislav Lazić traži, kako mi izgleda, samo deonice na ime. U § 221 imamo propis koji kaže: ako pravila ne dopuštaju da deonice glase na donosioca, one moraju glasiti na ime. Prvenstvo dakle imaju deonice na ime, a ne na donosioca. Ali nemože se sasvim sprečiti da bude i deonica na donosioca. Deonice često su predmet berzanske trgovine i u tom slučaju pogotovu glase na donosioca jer ako glase na ime, onda je postupak upisivanja u deoničke knjige vrlo težak i praktički otežava berzanske poslove. Zato se moraju dopustiti i deonice na donosioca.

Gospodin narodni poslanik Mita Dimitrijević se boji pravilnika. Ali ovaj zakon neće stupiti na snagu za 15 dana. Na kraju zakona je predviđeno da će se dan kad će dobiti obaveznu snagu odrediti posebnim zakonom a u zainteresovanim Ministarstvima zna se, koje će biti potrebne uredbe, i o njima već se vodi računa. Njih ima priličan broj, ali je vrlo obilna samo jedna uredba, naime registarska uredba. Zato mi ne treba da imamo nikakve bojazni u tome pravcu, jer registri postoje u prečanskim krajevima i ima već 40, 50 i 60 godina kako se i praktički tamo obavljaju poslovi sa registrom, tako da se mi tu možemo brzo snaći. Gospodin poslanik Dimitrijević je dalje prigovarao rastegljivosti i elastičnosti zakona. Možda ja to nisam dobro čuo, ali taj momenat, da je zakon elastičan, daje samo mogućnost za slobodno kretanje i to može da bude više jedno preimućstvo zakona nego li mana.

Dozvolite mi, gospodo narodni poslanici, da odgovorim g. narodnom poslaniku Dimitrijeviću i u pogledu nadzora, jer je to jedna primedba opštega karaktera. To je jedno od najtugaljivijih pitanja, koje bi se moglo postaviti kod ovoga zakona. Mi svi znamo vrlo dobro, da je nadzor kod deoničkih društava preko potreban i da bi on morao uspešno da se vrši. Celo to pitanje nadzora je u pokretu. Englezi imaju, ali kao slobodnu profesiju, posebne „auditore”. To su stručnjaci koji vrše potrebne revizije i na taj način nadzor. Oni su udruženi u gremije, koje odgovaraju za svoje članove. Postojalo je pitanje da se ovaj sistem premesti i na kontinentat i ja vam mogu reći, da se Švajcarska koja ima preko 10.000 deoničkih društava, pre sedam godina, kad je o tom rešavano, nije usudila da tako što obavezno propiše. To nije učinila ni Nemačka pa ni Mađarska. Tek u poslednjim godinama prešle su donekle na taj sistem. Ni mi nemamo dovoljno stručnjaka revizora industrijskih društava, jer jedan takav stručnjak revizor mora znati nešto više, on mora poznavati i samo industrijsko poslovanje, nije dovoljno samo da pregleda da li su knjige formalno u redu, da li postoje sva akta kojima se pravdaju upisi u knjige, nego mora ceniti da li je društveno poslovanje ispravno. A takvih lica mi imamo malo. U predlogu je data mogućnost da se to polako i postepeno uvodi. Dalje valja omogućiti, ali se danas ne može obavezno, da se deonička društva, slično kao što biva kod privred-

nih zadruga, udružuju u saveze za vršenje revizije. Takav savez lakše bi našao ili tek vaspitao potrebne stručnjake. U nekim zemljama za izvesne vrste deoničkih društava već su se počela stvarati takva udruženja. Zato nadzorne ustanove iz § 309 izgledaju komplikovane, mada za pojedino društvo neće biti nimalo komplikovane. Društva će se rešiti za jednu ili drugu, ne za sve.

U pojedinostima, koje je izneo g. predgovornik Mohorić, moram reći ovo:

§ 187, sedište društva. To je pitanje uvodnog zakona. Uopšte, molim, gospodo, ovaj zakon kao i svaki drugi, ukoliko sam ne veli drukčije, vredi pro futuro a ne vredi natrag. To se ne mora reći. U uvodnom zakonu biće rečeno šta od novih naređenja vredi za stara društva. Ali osnovne stvari, u pogledu načina kako je društvo osnovano, u pogledu visine glavnice, u pogledu visine pojedinih deonica, u pogledu takvih osnovnih stvari koje se rešavaju već u samom postanku društva, neće biti revizije kada je društvo već upisano u trgovački registar ili protokolisano kod suda. Samo Poljska je otišla tako daleko da je rekla da će se društva, nekih vrsta, koja se ne saobrase propisima o visini glavnice, morati da likvidiraju. I o primenjivanju § 187 na stara društva biće reč u uvodnom zakonu.

Što se tiče § 188 stav 3, tu su mišljena ona lokalna društva, za opšte korisne ustanove, elektrane, plinare, vodovode i slično. Njima su date izvesne olakšice u pogledu visine osnovne glavnice i visine pojedine deonice, ali je rečeno da te deonice moraju glasiti na ime i da se ne mogu pravnim poslom među živima prenositi bez pristanka društva. To su lokalna društva, u kojima je najbolje da ostanu lokalni interesi, da društvo ima pregled, da se ne ušunjaju stranci koji bi mogli da čine smetnje.

G. narodni poslanik Mohorić želi prvo, da se ona prenosivost sa pristankom društva briše, a drugo, da se ograniči prenos na strane državljanane. Ja sam razmišljao, šta bi se time htelo da postigne, ali sam na kraju našao da nije ništa potrebno menjati, jer u § 226 određeno je sve što je potrebno. Sasvim zabraniti prenos na strance, i to je vrlo teško. To može biti neki stranac koji nije izmenio državljanstvo ali živi već 10, 20, 50 godina kod nas. Nemože se zakonom sasvim sprečiti prenos na strance, ali pravila mogu udesiti kako hoće i onda vrede pravila.

U pogledu § 190 stav 1 postoji samo jedan nesporazum. Jer, ovde je rečeno: „ako su pravilima predviđeni ulošci u stvarima ili bi deoničko društvo imalo da preuzme već postojeće ili takve naprave koje bi se tek imale da stvore...” — te naprave, koje bi se tek imale da stvore, nisu mišljene kao ulošci u stvarima, nego kao nabavke pri osnivanju.

Propis § 190 osim toga treba tobože dopuniti time da osnivači moraju sastaviti naročiti pismeni izveštaj i onda kada se deoničko društvo stvara bez apora, čisto novčanim ulozima. Tu sugestiju ja kao vladin amandman primam, ali ona ne spada u § 190 stav 1, nego u § 202 stav 2, i to u ovom vidu: da se u § 202, stav 2, red 7, iza reči „da dozvola važi kao data” umetnu reči „prospekte, upisnice, izveštaje osnivača o troškovima osnivanja” i dalje kako tamo već stoji „spiskove o podeli deonica...” Na taj način će se postići to što želi g. Mohorić. To je ispravno.

U § 191, stav 5, izražena je želja da se briše, da bi revizor iznimno imao da postavlja sud, jer će tobože komore u svakom slučaju naći potrebne revizore. Gospodo, ako to stoji da će ih komore naći,

onda baš ovo naređenje može ostati, jer onda sud neće doći u položaj da ih bira. Zato ne mogu primiti taj amandman. Ali mogao bi se zbog izuzimanja ipak pojaviti slučaj da će sud morati da ih postavi.

U pogledu predloga da se rok za upisivanje u § 198 stav 1 produži od 3 na šest meseci moram reći ovo. Ovaj predlog razlikuje simultansko osnivanje od sukcesivnog. Sukcesivnog osnivanja danas gotovo nema. Vrlo je retko da se danas deonice upisuju po prospektu. Tako nije samo kod nas, nego u celom svetu. Sastanu se ljudi koliko zakon propisuje ili više i u jedan mah preuzmu sve deonice, sastave pravila, registruju se i svršen posao. Tek kasnije rasturaju deonice u svet, ako neće da ih zadrže. Sukcesivno osnivanje na osnovu prospekta, poziva za upis, to je takva retkost danas, da, recimo, najnoviji nemački nacrt to više ne poznaje. Ovaj predlog je bio obazriv jer smo imali već u našoj državi sukcesivnog osnivanja i moglo bi se opet pojaviti, pa je bolje da imamo predviđeno. Ali, pošto je sukcesivno osnivanje donekle opasno po upisnike, moraju biti vrlo strogi rokovi. Ovde je predviđen rok za upisivanje 3 meseca. Kao i svaka druga cifra i ova je proizvoljna. Da li je to 12 dana manje ili mesec više to nije važno i zato u ime Kraljevske vlade primam da rok ne može biti duži od 4 meseca, ali to je dovoljno.

O § 202 već sam govorio i primam primedbu kao vladin amandman.

U § 204, stav 3, g. Mohorič traži da se briše poslednja rečenica, koja za ponovnu osnivačku skupštinu dopušta manji kvorum. Kao razlog navodi da ako jedno društvo već u početku počne da klima, bolje je da se ne osnuje. Zato je bolje zahtevati obični kvorum. Ja taj amandman primam. Ako sami privredni krugovi žele da je osnivanje postroženo, nema razloga da se to ne primi.

Briše se dakle u § 204 stav 3 poslednja rečenica: „Za ponovnu skupštinu dovoljno je” itd.

Isto tako primedba na § 220 stav 2 može se primiti, samo da se ranije malo objasnimo. Predlog veli da se za mala društva sa glavnicom koja ne premaša 2 miliona dinara mogu dati u pogledu objavljivanja njihovih oglasa preko novina izvesne olakšice. G. narodni poslanik Mohorič traži da se zbog većeg publiciteta to briše. Predlog je time hteo dati jednu olakšicu, jer je objavljivanje prilično skupo, ali ako g. Mohorič to traži, ja to mogu i usvojiti kao vladin amandman. Dakle u § 220, stav 2, rečenica druga: „Društvima, čija osnovna glavica ne premaša 2 miliona dinara, može Ministar trgovine i industrije uredbom dopustiti da svoje objave ne vrše u novinama, pomenutim u prvom stavu, ako pravila naređuju drugi koji pogodan način objavljivanja” briše se.

Ne mogu primiti predlog na § 222, stav 1. Gospodo, nema nikakve potrebe da se u svakom deoničkom društvu deonice izdadu. Imamo porodičnih društava, kao što je i g. predgovornik izneo, gde tri-četiri člana imaju sav kapital. Zašto tu da se štampa po pet, šest, deset i dvadeset hiljada deonica, koje deoničari ne žele da stavljaju u saobraćaj. Tu je sasvim dovoljno ako su deonice upisane u deoničku knjigu, ali ako pojedini deoničar zatraži da mu se izdadu isprave, moraju mu se izdati.

Isto to vredi za § 222, stav 2, naime da se zabrani izmena deonica na ime za deonice na donosioca. Deonice na ime su zapravo vinkulirane deonice, i dobro je da ih društvo ima, ali koji je interes sprečiti da deoničar deonice na ime o svome trošku

zameni za deonice na donosioca koje imaju lakši opticaj? Ja ne vidim koji bi razlog bio ili koja bi opasnost zahtevala da se to spreči, jer je tačno predviđeno u § 222, kako se sprečava, da ne bi dvostruke deonice ušle u saobraćaj.

Dosledno ne mogu primiti ni predlog odnosno § 234 stav 1 jer je u vezi sa onim što je ranije rečeno. Gospodo, ako se radi o kome društvu koje je pod koncesijom, onda, razume se, Ministarstvo trgovine može propisati sve što je potrebno u pogledu otežavanja prenosa. Meni je slučaj poznat da se deonice ne mogu prenositi bez pristanka Ministarstva a ne samo bez pristanka društva.

U § 235 isto tako želi se da se reč „može” zameni rečju „mora”.

Gospodo, nema potrebe da se to zameni. U predlogu je postavljeno kao norma da kad drukče nije naređeno, onda će se izdati kupon koji će biti na donosioca. Dakle, ako društvo naredi može biti i drukče. Zato ne mogu primiti izmenu koju je g. Mohorič predložio, jer ne vidim zašto društvo sprečavati, ako ono nađe da mu kuponi ili taloni nisu potrebni, ili nađe, da su mu kuponi na ime zgodniji od kupona na donosioca.

Traženo je kod § 249 stava petog da se jednogodišnji rok produži na tri godine. O tome je vodena debata u skupštinskom Odboru i nađeno je, da je najbolje da taj rok ostane godinu dana, a samo u iznimnim slučajevima Ministar trgovine može taj rok produžiti još za jednu godinu. Traženje produživanja ovoga roka na tri godine, to je suviše veliko, jer valja imati na umu da, ako je društvo kupilo sopstvene deonice, ono je time vratilo jedan deo kapitala na opasnost svojih verovnika, a to se stanje ne može suviše dugo produžavati.

U § 255 stavu četvrtom želi se, da se doda odredba o tome, ko će i u kojem roku sazvati skupštinu, ako je ne sazove ni uprava ni nadzorni organ. To je, gospodo, sve rečeno u §§ 254, 355, 364 i 412. Tim paragrafima data je vrlo stroga sankcija za namerno nesazivanje. Zato ne mogu primiti predlog.

Za § 256 traže se dve izmene. Prva je u tome da se briše paragraf 256 stav prvi, tačka 5. Bila bi jedna od najvećih grešaka ako bi se to učinilo, jer to naređenje suzbija nepravilno osnivanje. Osnivanje aporima i nabavkama pri osnivanju je postavljeno pod stroge kautele. One bez tačke 5 mogle bi se igrati na taj način, da se prividno prikupi kapital u novcu, ali na osnovu već postojećeg ugovora osnivači na idućoj sednici uprave odlučili bi, da se nabave nekretnine ili naprave koje mogu nešto vredeti ili ne vredeti, ali koje pogotovo nisu procenjene. To bi bilo opasno po deoničare i po verovnike, zato se § 256 stav 1 tačka 5 ne sme brisati, ali predlažem kao vladin amandman, da se, u 5 redu reči „jednu desetinu”, zamene sa rečima „jednu petinu”, a u 10 redu reči „jednu dvadesetinu” rečima „jednu desetinu”, da se ne bi kazalo, da je i ova odredba suviše stroga.

Dalje je traženo od strane narodnog poslanika g. Mohoriča, da se u § 256 briše stav 5, jer je neprovedljiv. Ja mislim da nije. Dosta ga je lako sprovesti, nego ima nešto drugo. Načelo ovoga predloga je da skupština ne sklapa ugovore za društvo, to može samo uprava. Ali ima sasvim iznimnih slučajeva, tolike važnosti, da treba sprečiti, da uprava skupštinu stavlja pred fait accompli, jer bi to bilo i suviše opasno po društvo.

Takvi slučajevi su baš oni iz stava 1, t. 2—5, a u stavu 5 je predviđeno, da ugovor, koji je uprava sklopila sa trećim licima bez odobrenja skupštine, ni prema trećem licu ne važi. To je novina kod nas, to ja priznajem, ali nije novina u svetskom zakonodavstvu. Zato u principu ne primam, da se § 256 stav 5 briše. Ali bih mogao dati kao vladin amandman jednu koncesiju u pogledu tačke 3 stav 1. Tamo je rečeno: „o otuđenju nekretnina, koje prema poslovnoj grani neposredno služe obavljanju društvenog preduzeća, ako njihova stvarna vrednost u pojedinom slučaju premaša jednu desetinu osnovne glavnice;” da se reči „jednu desetinu” zamene rečima „jednu petinu”; time je za najčešći slučaj mnogo učinjeno.

U § 259 moram moliti jedno objašnjenje. § 259 veli: „Skupština može zaključke donositi o predmetima, koji su uredno stavljeni na dnevni red.” To je nešto općenito, to je svuda tako. Dalje se kaže: „No ako je u vreme kad nije bilo više moguće popuniti dnevni red već sazvane skupštine ili na samoj skupštini broj članova kojeg društvenog organa, iz kog drugog uzroka a ne zbog isteka roka postavljenja, spao ispod broja, po zakonu ili pravilima potrebnog za vršenje posloводства, zastupstva odnosno nadzora, a nema ni zamenika, skupština može bez stavljanja na dnevni red izabrati potreban broj članova, ukoliko izbor pripada njoj.”

Može se desiti, gospodo, da spadne broj članova uprave ispod onoga broja, koji je po zakonu ili po konkretnim pravilima potreban za zastupanje i vršenje poslova na pr. ako bi bilo u jednoj banci, koja izdaje obveznice, pravilima određeno da obveznice moraju potpisati trojica, a broj spalo bi na dvojicu. Za takve slučajeve § 293 stav 3 daje potrebna naređenja, prvo da se pozovu zamenici, ako ih ima, da se sazove skupština, da se u pravilima omogućiti da nadzorni odbor privremeno postavi članove, koliko je potrebno, a na kraju ako svi organi izdaju, da se postavi skrbnik, koji saziva skupštinu itd.

Ovim predlogom htela se dati jedna olakšica. Može se desiti da uprava, koja vidi da više nema većine u društvu, a možda i iz kojeg drugog razloga, da ostavku uoči skupštine ili na samoj skupštini. Tu bi se moralo postupiti po § 293, mada je skupština na okupu. Zato je data mogućnost, da skupština, ako je već sazvana, a ne može se popuniti dnevni red, jer je istekao rok za popunjavanje, ipak u takvom slučaju postavi toliko članova upravnog ili nadzornog odbora, koliko je potrebno po pravilima i zakonu, da se poslovi mogu vršiti. Dakle ako bi bilo 10 članova uprave, i svi bi bili demisionirali, ne može skupština postaviti 10, nego recimo dva, koliko je potrebno da vrše poslove, dokle se broj ne popuni na redovni način. To je mišljeno. Prema tome izmene nisu potrebne i ja ne primam taj predlog.

Kod § 267 traži se da stav 2 glasi: „Ukoliko pravila drukčije ne određuju svakih pet deonica daju pravo na jedan glas.”

O tome sam već govorio. Taj amandman u ime Kraljevske vlade ne mogu primiti. Deonice bi morale biti veće, ali ako su manje, drugari su ipak drugari i moraju imati pravo glasa.

§ 268 — to je ono pitanje, koje se često pojavljuje, da li se može glasati tudim deonicama, na osnovu pozajmljenih deonica. (Ivan Mohorič: § 267

neće se primenjivati na postojeća društva!) To ne mogu reći, to ne zavisi o meni.

U § 268 je rečeno da se na osnovu pozajmljenih, ili na poslugu uzetih deonica ne može učestvovati na skupštini i glasati. Često imamo u pravilima predviđeno da niko ne može imati više nego 100 glasova. Ali ako neko ima mnogo više deonica i ako on ima interesa, on te deonice podeli među svoje prijatelje i oni njegovim deonicama glasaju. Svi mi znamo da tu može biti izigravanja i da ih je teško sprečiti, ali ipak nije nepotrebno jedno naređenje zakona koje oglašuje da nije ispravan ovakav rad. A naročito kad imamo još jedno drugo naređenje koje će ovakve stvari kažnjavati. Onaj ko hoće da prekrši zakon moraće da računa sa mogućnošću da će doći pred sud i biti kažnjen. Zato i primedbe na § 268 ne mogu primiti.

Isto tako ne mogu primiti ni primedbe na § 271 stav 1 gde je zabranjeno da član kod društvenog organa sam sebi izglasa razrešnicu. Kad stoji, da niko ne može sam sebi suditi, onda ni članovi uprave, pa ma bili oni sasvim veliki deoničari, poverenje treba da im izglasa neko drugi. Ipak ima i takvih slučajeva gde neko ima sam sebi da glasa razrešnicu it.d., a to je kad on ima toliki broj deonica da bez njega nema kvoruma ni većine. To je predviđeno u § 272. Ali primedbe na § 271 ne mogu primiti. Isto tako ne mogu primiti ni primedbe na § 274. Tu postoji nesporazum. Može za izvesne zaključke biti preko potreban veći kvorum nego što je obično potrebno. Obično je dovoljna apsolutna većina, ali gde se radi o izmeni pravila propisano je da je zato potrebna većina od tri četvrtine. Pored toga za zaključke, kojima bi se deoničarima nalagali veći tereti nego što su bili propisani pravilima kad su oni upisivali deonice, ne može biti dovoljna većina, nego je tu potrebna saglasnost svih, kojih se zaključak tiče. Tako je, dalje, slučaj kad bi se pojedinim deoničarima imali oduzeti njihova prava. To se ne može rešiti bez njihovog pristanka. Prvi, kao što znate, princip je deoničkog društva da niko ne odgovara za nešto više nego što je upisao i zato se bez pristanka deoničara društva ne može reći, da će morati nešto da doplati. Inače moglo bi se doplaćivati u nedogled.

Sada dolazimo na § 278, 279 i 280; o njima sam već govorio; ja tu primedbu ne mogu primiti. § 296, to je zbilja jedna teška stvar. Kad nadzorni odbor sazna za neispravan rad uprave, po sadašnjim našim zakonima ne može ništa odmah da uradi. On može samo sazvati skupštinu. Ova se ne može sastati pre 3 do 4 nedelje, a međutim uprava radi dalje što ne bi smela, a naročito će se postarati, da ischeznu dokazi za neispravan rad. To zacemento nije u redu, valja nadzornom odboru dati mogućnosti, da to bez odlaganja spreči, no, razume se, njegova odluka nije konačna, on će odmah sazvati skupštinu, koja će rešiti, da li postoji potreba da se smeni uprava ili neki njeni članovi, ili ne. U tom smislu je izrađen § 296 i u načelu mora ostati. Ali ja mogu izići g. poslaniku u susret u toliko što pristajem da se u § 296 stav prvi, gde se govori o povredama zakona, reč „teža” zameni sa rečju „teška”. Isto tako i u § 296 stav 2 da se kaže „koju tešku povredu” a ne „težu povredu”. (Dr. Ivan Mohorič: Ja ipak mislim da bi to trebalo nešto bliže opredeliti). I ja bih želeo, kad bi se to moglo učiniti, ali to nije moguće. To se mora ceniti prema svakom pojedinom slučaju.

Teška je bez sumnje ona povreda zakona od koje mogu verovnici ili deoničari imati znatnije štete. Isto tako može biti teške povrede i u slučaju povrede pravila, ali nije moguće te slučajeve nabrajati, jer jedna povreda ne može biti iste važnosti i iste težine kad se učini kod jednoga ili kod drugoga društva. Na primer, ako se upropasti 500.000 kod jednoga društva koje ima glavnicu svega pola miliona, onda je ta povreda po svojoj težini sasvim drukčija nego li što je slučaj kad se upropasti tolika suma kod društva koje ima uplaćenih 100 miliona kapitala. (Odobranje.)

G. Mohorič želi da se pooštri § 303. U njemu su sadržane izvesne norme da bi se sprečilo neobazrivo davanje kredita. Ali, u § 303 stav 2 i 3 ništa nije rečeno o tome da li se moraju zahtevati i obezbeđenja pri davanju kredita. To je rečeno u § 394 stav 2 tač. 5, gde se govori o odgovornosti. Tamo se, naime, kaže ovo: «Od toga što bi sa licima koja su ma u kom svojstvu zaposlena u deoničkom društvu, protivpravno sklapali poslove ili od toga što se, u koliko poslovi nisu zabranjeni, ne bi starali da se takvim licima ne daje kredit prevelik prema prilikama, da takva lica za kredit daju prema prilikama potrebna obezbeđenja i da im se kredit ne daje sa povoljnijim uslovima, no što ga društvo daje povlašćenim ugovoračima.»

Ako se gospodin narodni poslanik Mohorič zadovoljava ovim što sam sada pročitao, onda ja neću dalje o ovome govoriti. (Dr. Ivan Mohorič: Ja bih ipak molio, da se nešto unese.)

Onda moram još nešto da kažem. Ja imam ovlašćenje da primim predloženu dopunu, ali kakve će onda posledice biti od toga? Predlogom se htelo samo to, da se spreči neobazrivo davanje kredita ili davanje pod povoljnijim uslovima, nego što se daje drugim licima. Ako se primi ovo što se predlaže, nijedan član uprave i t. d., bez posebnog obezbeđenja, neće moći da dobije ma kakav kredit, koji bi se inače dao svakome drugome bez takvog obezbeđenja. Po stavu drugom ne radi se samo o zajmovima. Kredita može biti i u tome vidu, da jedan član upravnog odbora ima recimo fabriku iste vrste kao i deoničko društvo u kome je član uprave. On uzima kredit za kupovanje sirovina kao i svaki drugi, uz fakturu, bez ikakvog obezbeđenja, onako kao što se roba prodaje, — na veresiju, ali on potpada pod stav 2 člana 303 i neće moći dobiti kredit bez menice ili bez hipoteke, ili bar ručne zaloge, dakle, dobiće ga pod gorim uslovima nego ostali, samo zato što je član Uprave.

Ako to želi g. predgovornik, ja mogu primiti, ma da mislim da je dovoljno ono što je rečeno u § 394. Pošto vidim, da g. narodni poslanik Mohorič to želi, primam kao vladin amandman da se u § 303 kao novi stav 4 doda: „Krediti po stavu 2 i 3 mogu se davati samo uz primerno obezbeđenje hipotekom, ručnom zalogom ili menicom“. To se može spomenuti i u § 394.

U § 329 želi se da se uredi i pitanje, šta važi ako se početak poslovne godine menja u toku vremena kad društvo već postoji. Ovo je ispravna primedba, i primam amandman, da se u § 329 uz stav 3 doda na kraju: „To shodno vredi i tada kada se menja početak poslovne godine.“

Postoje primedbe i kod § 331, 332, 333 i 334. O tome sam govorio. Te amandmane ne mogu primiti. Skrenuta je pažnja na to da je ono što je potrebno, predviđeno u § 341, stav 4, prema kojem

Ministar trgovine može davati olakšice (Mohorič: A šta je sa Ministrom finansija?) Mogu izjaviti da Ministarstvo finansija sa ovim predlogom nije imalo nikakva posla, sem što je jedanput u vezi sa nacrtom uvodnog zakona bilo pitano da li pristaje na taksene olakšice za uvođenje novih registara, i ono je pristajalo. (Mohorič: Znači, u Ministarstvu pravde je veći fiskalitet)... Pa baš je verovatno da jeste. Predložene izmene kod § 341 moraju se odbiti. Kod § 358. traženo je da se briše stav 2 s razloga što sniženje deoničke glavnice nema veze sa izmirenjem verovnika. Ja tu primedbu ne razumem; ako je snižena nominalna osnovna glavnicu, onda se smanjuje pasivna stavka u bilansu, koja sprečava da se ne deli dobit koja ne postoji. Ako imamo na aktivnoj strani 500.000 a na pasivnoj strani 1 milion dinara, onda ne mogu deliti dobit, ali ako je glavnicu snižena na 400.000 dinara, onda ništa nije izmenjeno na aktivnoj strani, ali može se deliti dobit. Smanjenje glavnice na sigurnost verovnika ima najveći uticaj i zato predlog kod stava 2 § 358 ne mogu primiti.

Kod § 369 molio bih za jedno objašnjenje. Ima slučajeva da društvo prestane na osnovu odluke suda ili vlasti, koja je dala dozvolu za osnivanje. U takvom slučaju registarski sud može postaviti likvidatore. Ovde se želi da uz likvidatora sud postavi jednoga revizora kao stručnu kontrolu organu likvidacije. U § 367 rečeno je da organi društva, dakle i nadzorna ustanova, u likvidaciji dalje vrši svoje funkcije. Načelno, dakle, iako je skinuta uprava i rastureno društvo, nadzorna ustanova može i dalje vršiti svoj nadzor. Na to skrećem pažnju i pitam da li, g. Mohoriču, želite ovu dopunu ili ne. (Ivan Mohorič: Želim i hteo bih revizora). Dobro, ja u tom slučaju kao vladin amandman primam ovo: da se u stavu 1 na kraju doda: „U tim slučajevima pored ili na mesto nadzorne ustanove sud može postaviti i jednog ili više preglednika, koji će nadziravati rad likvidatora. Preglednici imaju položaj koji nadzorni odbor ima u likvidaciji“. Mi im taj položaj moramo dati, pa zato neće biti potrebno da se doda ono što je traženo za § 377 stav 1.

U § 372 stav 2 željen je amandman. Meni se ne čini potrebnim, ali kriv nije i zato izjavljujem u ime Kraljevske vlade da ga primam. Prema tome stav 2 § 372 imao bi da glasi:

„Nekretnine prodaće javnom dražbom, ako pravila ili zaključak skupštine ne dopuštaju drugi način unovčenja. Ako je skupština odredila cenu, ne smeju se prodati ispod te cene. Ako se nekretnine po tim cenama ne mogu prodati, skupština će odrediti druge cene ili drugi način unovčenja“.

Kod § 379 pojavljuje se ovo pitanje: Deonice društva može pribaviti država, banovina ili opština. Ako u takvom slučaju ono javno-pravno telo, koje je pribavilo deonice, želi da sprovede likvidaciju, često ne bi bilo zgodno i podesno da se ta likvidacija vrši po propisima, koji su inače dati. Jer ustanove javno-pravnog karaktera mogu davati veću garanciju nego obična društva. Zato je predviđeno da se likvidacija ne mora obaviti na način, koji je propisan za običnu likvidaciju. Ali time se ne sme smanjiti sigurnost verovnika. Kod opština, već prema njihovom imovnom stanju, toga bi moglo biti, zato se za njih zahteva garancija države ili banovine.

Sad se želi da se to izmeni tako da ta garancija za opštinu nije potrebna.

Ja sam razgovarao sa ljudima koji imaju pregled u toj stvari i rečeno mi je da se to ograničenje ne

može napustiti, jer opština ima i velikih i malih, ima takvih koje imovno vrlo dobro stoje, ima drugih koje su prezadužene; nije ta garancija uvek ista, a nije ni krivo da se traži garancija države ili banovine, jer ako opština dobro stoji onda će garanciju lako dobiti, a ako rdavo stoji onda je bolje da verovnicima ostane imovina deoničkog društva kao pokriće, a ne da su prebačeni na imovinu jedne opštine, koja nije solventna ili likvidna.

Zato taj amandman ne mogu primiti.

U pogledu § 389 stav 2, radi se o nesporazumu. Pala je primedba da bi neko mogao odgovarati solidarno sa osnivačima za štetu koju on nije skrivio. To nije slučaj. To nikako nije tako mišljeno. Nego iz § 389 stav 1, a naročito iz § 400 stav 1 jasno se vidi da solidarno odgovaraju samo ona lica koju su baš tu istu štetu skrivila. Paragraf 400 veli: „Lica koja su po naredenjima prethodnih paragrafa odgovorna za istu štetu, odgovaraju solidarno”. Dakle, nije pomenuto da su u svakom slučaju solidarno odgovorni svi koji su učestvovali u osnivanju društva, nego samo oni koji su nešto skrivili, a drugi je uslov solidarnosti, da su skrivili baš istu štetu; ako su skrivili razne štete, onda solidariteta nema. Zato predloženu izmenu ne mogu primiti. U § 391 želi se da se napusti prebacivanje dokaznog tereta, a isto tako i u § 392. I tu, gospodo, ja sam se obavestio kad sam dobio ove primedbe kod ljudi u praksi, i oni su mi izjavili da su ta naredenja vrlo dobra, jer bi bez njih traženje otštete bilo vrlo teško, često gotovo nemoguće. Zato ja to ne mogu primiti. Ali primam kao amandman Kraljevske vlade da se tačka 10 u stavu 2 § 394 briše i da tač. 11 postane tačka 10. Ne mogu primiti primedbu na § 397. Ona izgleda vrlo socijalna jer štiti nameštenika. Ali stvar ima dve strane. Nameštenik, koji po nalogu društvenog organa povredi svoju dužnost, može naneti štete i trećem licu. Ovom odgovara svakako, i te odgovornosti može ga osloboditi samo to treće lice. Odgovornosti prema društvu društvo u granicama § 402, stav 2, može ga osloboditi. Svakako ovde treba imati na umu ovo: jedan je interes nameštenika koji rizikuje službu, a drugi je interes društva (deoničara) i trećih lica koja rizikuju celokupnu imovinu. I ne može se interes jednog pojedinca pretpostaviti interesu svih drugih. Zato to ne mogu da primim. Ali u § 399 je zbilja potrebno objašnjenje, i ja to objašnjenje primam kao Vladin amandman, tako, da se u § 399 stav 2 na kraju prvog retka iza reči „drugi” dodaju reči „u svoje ime”. Ako se to doda, onda rečenica glasi ovako: „To vredi i za lica za čiji račun su drugi u svoje ime preuzeli ili upisali deonice . . .” Time je stvar potpuno jasna. Ne mogu primiti primedbu na § 404 u pogledu odgovornosti društva za nameštenike. U § 404 je rečeno, da deoničko društvo solidarno sa pričiniozem odgovara za štetu, koju član koga društvenog organa ili nameštenik društva protivugovornim ili nedopuštenim delom ili propustom učini u vršenju društvenih poslova: Ko bira organe i postavlja nameštenike? Društvo. Ko može da nadzire? Društvo. Ko ima koristi od njihovog, pa bilo i neispravnog rada? Društvo. Prema tome društvo mora da i odgovara, ako u vršenju društvenih poslova organi ili nameštenici pričinu štetu.

Ništa to nije posebno. Traži se, da društvo odgovara samo ako je šteta pričinjena u krugu funkcija, koje su pravilima poverene nameštenicima. Ali nameštenicima samim pravilima ne poveravaju se nikakve funkcije. Funkcije nameštenicima određuje uprava. Te funkcije mogu biti danas obe, sutra one

(Ivan Mohorič: Jedan prokurista i poslužitelj imaju druge funkcije.) Imaju gospodo, druge funkcije. Društvo ima svoga šofera koji tera kamijon, teretni automobil. On se razboli, a vrlo je hitno da ide na stanicu da prenese robu. Dode knjigovoda i kaže: Ja znam da teram automobil. On sedne na automobil zbog društvenih poslova ma da nije njegova funkcija terati automobil ni po pravilima ni drukčije. On tera kamijon, ide levom stranom mesto desnom i pregazi čoveka. Ako je čoveka pregazio šofer, on ga je pregazio u svojoj funkciji, i čovek će moći da traži otštetu od društva, jer ga je šofer povredio u svojoj funkciji. Ako je knjigovoda pregazio čoveka, taj — ukoliko automobilski zakon ne određuje drukčije — neće moći ništa tražiti od društva, ma da je jedan i drugi radio društvene poslove. To bi bilo, gospodo, previše fino i ja to ne mogu primiti.

Za § 406 stav 1, II tač. 2 izražena je želja, da se reči „dopusti ili ne usprotivi” zamene rečju: „pristanane”. To gospodo, znači da se izbace reči „ne usprotivi”.

Dešava se, da neki od članova upravnog odbora nekoga društva znaju da se sprema protiv zakona stvar, po kojoj i njima pripada odluka; oni bi se mogli usprotiviti, oni ne daju pristanak, ali se i ne usprotive. Krivično pravo zna za delicta commissa per omissionem, naime propusti se nešto što bi se moralo učiniti. Recimo, majka je obavezna da se brine o novorođenčetu, ali ona mu s umišljajem ne da potrebnu negu, da bi umrlo. Ako se izbace reči: „ne usprotivi” zatvorili bi polovinu vrata, a druga polovina bi ostala otvorena. To se ne može, gospodo, menjati, ali se može nešto izmeniti u § 407. Primedba se žali da su kazne i suviše stroge. Radi se o delima s umišljajem, zato u načelu ne mogu popustiti, ali ipak bi se mogao ublažiti stav 3, koji glasi „U osobito lakim slučajevima sud može izreći samo novčanu kaznu do 50.000 dinara”. Primam kao amandman ovu dikciju: „Ako sud nade da ima jedna ili više okolnosti, zbog kojih kazna treba da se ublaži, sud može izreći samo novčanu kaznu do 50.000 dinara”. Dakle, ne samo u osobito lakim slučajevima, nego i tada, kad ima olakšavajućih okolnosti ma da sam slučaj nije osobito lak.

Rečeno je, da se za krivice iz § 408 za nesazivanje skupštine, ne bi smele udariti kazne lišenjem slobode. I tu se radi o delu sa umišljajem. Nije se zaboravilo, nego umišljajem nije sazvana skupština. To će se najčešće desiti tada, kad Uprava ima razloga da ne sazove skupštinu; od toga može biti prilične štete. Ipak bi se kazna mogla ublažiti, pa kao vladin amandman predlažem ovu dikciju: . . . . kazniće se novčano do 50.000 Dinara a u povratu zatvorom i novčano do Dinara 50.000. To je znatna olakšica i sasvim je u smislu predloga.

Željeno je da se ublaži § 409, to me je malo začudilo. On udara prilično stroge kazne za povredu tajne onih lica koja vrše reviziju i preglede. Kod privrednih zadruga te kazne su mnogo blaže ali su i prilike sasvim drukčije. Naročito kod industrijskih deoničkih društava nema samo običnih poslovnih, nego i važnih produkcijskih tajna. Znamo, i ja znam iz iskustva, koliko taka preduzeća strahuju od povrede tajna; od t. zv. industrijske špijunaže. Zato kazne moraju biti stroge. Društvo, kod koga se ima da izvrši koji pregled, mora imati poverenje, da je očuvanje tajna pod jakom sankcijom, inače staraće se, da revizor što manje sazna i posledica bi bila neuspešna revizija. Zato ne mogu primiti tu primetbu. Time sam svršio.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, iscrpena je lista govornika koji su se prijavili da govore o trećoj glavi drugoga dela ovoga zakonskog predloga. Prelazimo na glasanje. Glasace se po paragrafima sedenjem i ustajanjem. Molim gospodu narodne poslanike da izvole obratiti naročitu pažnju onim paragrafima u kojima se predlaže izmena po amandmanima Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 179.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: pročita § 179.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 179? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 179 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine.

Izvolite čuti § 180.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196 i 197 po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 198 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 198 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 198 u stavu 1 drugom redu reč „tri” zamenjuje se rečju „četiri”. (Pročita u celosti § 198 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 198 sa predloženim amandmanom Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 198 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 199.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 199, 200 i 201 po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 202 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 202 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 202, u stavu 2 sedmom redu, posle reči „važi kao data” umeću se reči „prospekte, upisnice, izveštaj osnivača o troškovima osnivanja”. (Pročita u celosti § 202 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 202 sa predloženom izmenom u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 202 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 203.

Izvestilac većine Momčilo Sokić pročita § 203.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 203? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 203 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine.

Izvolite čuti § 204 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 204 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 204 u stavu 3 briše se poslednja rečenica”. (Pročita § 204 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 204 sa predloženom izmenom u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 204 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 205.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218 i 219 po predlogu odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 220 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 220 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 220 u stavu 2 briše se poslednja rečenica”. (Pročita u celosti § 220 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 220 sa predloženim izmenama u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 220 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 221.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254 i 255 po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 256 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 256 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 256, u stavu 1 tački 3 četvrtom redu reč „desetinu” zamenjuje se rečju „petinu”; u 10 redu iste tačke reč „dva-desetinu” zamenjuje se rečju „desetinu”. (Pročita u celosti § 256 po predlogu odborske većine sa predlo-

ženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 256 sa predloženom izmenom u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 256 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 257.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294 i 295 po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 296 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 296 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 296 u stavu 1, drugom redu, i u stavu 2, drugom redu, reč „težu“ zamenjuje se rečju „tešku“. (Pročita u celosti § 296 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 296 sa predloženim amandmanom Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 296 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 297.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 297, 298, 299, 300, 301 i 302 po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 303 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 303 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 303 dodaje se nov stav 4 koji glasi: „Krediti po stavu 2 i 3 mogu se davati samo uz primerno obezbeđenje hipotekom, ručnom zalogom ili menicom“. (Pročita u celosti § 303 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 303 sa predloženim izmenama u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 303 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 304.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom

nom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327 i 328 po predlogu odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 329 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 329 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 329, u stavu 3, na kraju dodaju se reči: „to shodno vredi i tada, kada se menja početak poslovne godine“. (Pročita u celosti § 329 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 329 sa predloženim amandmanom Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 329 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 330.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367 i 368 po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 369 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 369 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 369 na kraju stava 1 dodaje se: «U tim slučajevima pored ili mesto nadzorne ustanove sud može postaviti i jednog ili više preglednika, koji će nadziravati rad likvidatora. Preglednici imaju položaj koji nadzorni odbor ima u likvidaciji». (Pročita u celosti § 369 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 369 sa predloženim izmenama u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 369 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 370.

Izvestilac većine Momčilo Sokić pročita § 370.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 370? (Prima! — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 370 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine.

Izvolite čuti § 371.

Izvestilac većine Momčilo Sokić pročita § 371.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 371? (Prima! — Ne prima!).

Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 371 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine.

Izvolite čuti § 372 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 372 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 372 stav 2 treba u celosti da glasi ovako: „Nekretnine prodaće se javnom dražbom, ako pravila ili zaključak skupštine ne dopuštaju drugi način unovčenja. Ako je skupština odredila cenu, ne smeju se prodati ispod te cene. Ako se nekretnine po tu cenu ne mogu prodati, skupština će odrediti drugu cenu ili drugi način unovčenja.” (Pročita u celosti § 372 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 372 sa predloženim amandmanom Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 372 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 373.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392 i 393 po predlogu odborske većine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 394 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 394 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 394 u stavu 2 briše se u celosti tačka 10 i time tačka 11 postaje tačka 10. (Pročita u celosti § 394 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 394 sa predloženim izmenama u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 394 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 395.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, primila većinom glasova u pojedinostima §§ 395, 396, 397 i 398 po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 399 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 399 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 399 u stavu 2, prvom redu posle reči „drugi” dodaju se reči „u svoje ime.” (Pročita u celosti § 399 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 399 sa predloženim izmena-

ma u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!). Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 399 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 400.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 400, 401, 402, 403, 404, 405 i 406 po predlogu odborske većine. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti § 407 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 407 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Kod § 407 stav 3 menja se i glasi: „Ako nađe, da ima jedna ili više okolnosti, zbog kojih kazna treba da se ublaži, sud može izreći samo novčanu kaznu do 50.000 dinara.” (Pročita u celosti § 407 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 407 sa predloženim izmenama u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici, koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 407 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 408 sa amandmanom Kraljevske vlade.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Kod § 408 ima amandman Kraljevske vlade, koji glasi: „Na kraju § 408 reči „kazniće se zatvorom ili novčano do 50.000 dinara” zamenjuju se rečima „kazniće se novčano do 50.000 dinara, a u slučaju povrata zatvorom i novčano do 50.000 dinara”. (Pročita u celosti § 408 po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama prema amandmanu Kraljevske vlade).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovako pročitani § 408 sa predloženim izmenama u amandmanu Kraljevske vlade? (Prima! — Ne prima!) Ona gospoda narodni poslanici koji primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 408 primljen većinom glasova po predlogu odborske većine sa predloženim izmenama i dopunama u amandmanu Kraljevske vlade.

Izvolite čuti § 409.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, u smislu § 55 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini primila većinom glasova u pojedinostima §§ 409, 410, 411, 412, 413 i 414. —

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, pošto su u pojedinostima ovi paragrafi treće glave izglasani, i to jedni onako kako su predloženi od strane odbora, a drugi sa izmenama prema amandmanima Kraljevske vlade, to objavljujem da su svi paragrafi glave treće usvojeni, i da je prema tome cela glava treća usvojena u pojedinostima.

Sada bih ja voleo da nastavimo, ali ako su g. g. narodni poslanici umorni, možemo odložiti sednicu za drugi put. Šta je, gospodo, raspoloženje Narodne skupštine, jer ne bih želeo da se ovako važan posao radi pred umornom gospodom narodnim poslanicima? (Glasovi: Da prekinemo!) Pošto vidim da je raspoloženje gospode narodnih poslanika da ovu sednicu zaključimo, to ću sa vašim pristankom predložiti dnevni red za iduću sednicu. Pošto je sutra četvrtak, dan interpelacija, to bih predložio da se stavi na dnevni red:

Pretraz interpelacije narodnog poslanika g. Riste Grdića na g. Ministra građevina o nepomaganju akcije Sokolske župe Mostar, koja u okviru Petrove petoljetke podiže 90 voda u bezvodnim krajevima Hercegovine, Dubrovačkog primorja i Imotske krajine.

Prima li Narodna skupština predloženi dnevni red? (Prima). Objavljujem da je ovaj dnevni red primljen. Sa vašim pristankom ovu sednicu zaključujem, a iduću zakazujem za sutra u 10 časova pre podne.

Sednica je zaključena u 13.45 časova.

PRILOZI

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU

Pretsedniku Narodne skupštine

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U smislu § 69 Zakona o poslovnom redu molim Vas da stavite na glasanje ovaj predlog rezolucije, za koju po § 62 istog Poslovnika tražim hitnost:

„Pošto su govori pojedinih članova Kraljevske vlade često u sukobu sa propisima Ustava i sa § 45 Zakona o poslovnom redu, to se određuje parlamentarna anketa, koja ima da ispita do sada izrečene govore pojedinih članova ove Kraljevske vlade”.

Beograd, 8 februara 1937

S poštovanjem,
Ing. **Manfred Paštrović**, s. r.
narodni poslanik

